

Kada znaš nije te strah

Vodič za oštećenike, žrtve i svjedoke
u kaznenom postupku

Kada znaš nije te strah

Vodič za oštećenike, žrtve i svjedoke
u kaznenom postupku

Autorice:

Ines Hečimović

Desa Kolesarić

S.O.S. telefon - POZIV U POMOĆ

033 721 500

Virovitica, 2012.

IMPRESUM

Nakladnik: Udruga S.O.S. telefon - POZIV U POMOĆ

Urednica: Desa Kolesarić

Autorice: Ines Hečimović, Desa Kolesarić

Lektura: Jelena Kolesarić

Grafičko oblikovanje i tisak: Grafiti Becker, Virovitica

Naklada: 150 primjeraka

ISBN 978-953-56062-1-5

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Veleposlanstva Republike Finske u Hrvatskoj, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Global Funda for Women. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište donatora.

EMBASSY OF FINLAND
ZAGREB

Sadržaj

I. Kazneni postupak	7
1. Uvod	9
2. Kazneno-pravni sustav Republike Hrvatske	13
2.1. Sudionici u kaznenom postupku.....	13
2.2. Tijek kaznenog postupka.....	15
2.3. Prava žrtve/oštećenika u kaznenom postupku.....	15
2.4. Državni odvjetnik.....	18
2.5. Kaznena djela za koja se progoni po prijedlogu.....	19
2.6. Oštećenik kao tužitelj.....	20
2.7. Privatni tužitelj.....	22
2.8. Podnesci.....	23
2.9. Zapisnik.....	24
2.10. Troškovi kaznenog postupka.....	26
2.11. Imovinsko - pravni zahtjev.....	28
2.12. Odluke u kaznenom postupku.....	29
2.13. Pravila o dostavi.....	30
2.14. Razgledavanje spisa i predmeta koji služe kao dokaz.....	32
2.15. Audio-video konferencija i telefonska konferencija - novost u kaznenom postupku.....	33
2.16. Ispitivanje svjedoka.....	34
3. Mjere zaštite izvan kaznenog postupka	41
4. Dječja prava	43
4.1. Dijete - žrtva kaznenog djela.....	44
5. Izvješće o stanju sigurnosti u Virovitičko-podravskoj županiji za 2011. godinu	50
6. Zaključno - što ukratko treba znati o kaznenom postupku	51
6.1. Kome i kako prijaviti kazneno djelo.....	51
6.2. Tko postupa po kaznenoj prijavi.....	54

6.3. Kako preuzeti/nastaviti progon počinitelja.....	54
6.4. Iskazivanje oštećenika/žrtve i svjedoka.....	56
6.5. Posebni načini ispitivanja svjedok.....	58
II. Zaštita žena žrtava obiteljskog nasilja.....	61
1. Uvod.....	63
2. Što je obitelj.....	65
3. Što je nasilje u obitelji.....	66
3.1. Oblici nasilja nad ženama u obitelji.....	68
3.2. Dinamika nasilja nad ženama (tzv. spirala nasilja).....	69
3.3. Zašto žene ostaju u nasilnom odnosu?.....	70
3.4. Ponašanje žrtve kada dođe do nasilja i njena spremnost na promjenu stanja.....	71
3.5. Kako prepoznati nasilnika i zaustaviti nasilje.....	73
3.6. Obiteljsko nasilje - prepoznajete li neke osobine?.....	76
3.7. Nasilje se može i mora zaustaviti - prijavite nasilje!.....	77
4. Sudjelovanje žrtve u svojstvu svjedoka/oštećenog u sudskom procesu.....	79
5. Zaključci nekih od provedenih istraživanja o stavovima građana o osobnim iskustvima u svojstvu žrtve ili svjedoka u kaznenom postupku i pružanju pomoći i podrške prije, poslje i u tijeku samog procesa.....	82
6. Pružanje pomoći i podrške tijekom sudskog procesa.....	85
7. Kontakti koji bi vam mogli biti korisni i potrebni da što bezbolnije proživite iskustvo žrtve ili svjedoka prije, u tijeku i nakon sudskog procesa.....	87
8. Nevladine udruge i javne institucije koje pružaju pomoć žrtvama nasilja	91
9. Literatura.....	95

1.

Kazneni postupak

1. Uvod

U Republici Hrvatskoj trenutno djeluje sedam Ureda za podršku žrtvama i svjedocima.

Cilj ureda je pružanje emotivne podrške i praktičnih informacija osobama koje svjedoče u sudskim postupcima jer biti svjedok ili žrtva ozbiljnog zločina je emocionalno i traumatično iskustvo, a sudjelovanje u sudskom postupku je velikoj većini ljudi nepoznanica.

Svjedocima i žrtvama pripada središnje mjesto u sudskim postupcima jer bez njihovog sudjelovanja često ne bi niti bilo sankcioniranja počinitelja kaznenog djela.

Naime, o iskazu svjedoka i žrtve u znatnoj mjeri ovisi ishod postupka. Dolazak na sud, naročito prvi puta, stresno je iskustvo, pogotovo za osobu koja je već traumatizirana time što je svjedočila ili bila žrtva počinjenog kaznenog djela.

Savjetnici u Uredu svjedocima pružaju potrebne informacije o tijeku sudskog postupka. Žrtve i svjedoke najčešće zanima što će ih sudac pitati, tko će ih sve ispitivati, tko će biti prisutan u sudnici, hoće li se susresti s okrivljenikom, koliko dugo traje ročište/rasprava, moraju li pristupiti svjedočenju, a zanimaju ih i prava koja imaju (naknada troškova...)

Prva četiri Ureda otvorena su pri županijskim sudovima u Osijeku, Vukovaru, Zadru i Zagrebu tijekom 2008. i 2009. godine zahvaljujući djelovanju Ministarstva pravosuđa - Uprave za probaciju i podršku žrtvama i svjedocima, a u sklopu sustavne reforme pravosuđa u Republici Hrvatskoj i približavanja temeljnim načelima pravnog sustava Europske unije.

Uredi u Rijeci, Sisku i Splitu započeli su s radom 1. siječnja 2011. godine.

Od 2008. godine do danas ovih je sedam ureda pružilo podršku i savjetovanje za gotovo 6.000 svjedoka (izvor: www.pravosudje.hr).

Podrška i informacije koje se pružaju svjedocima i žrtvama besplatne su, a sve što je u Uredu izrečeno ostaje povjerljivo.

U uredima rade mali stručni timovi kojima pomaže preko 100 posebno educiranih volontera, a planira se i otvaranje novih ureda.

Praktične informacije o kaznenim postupcima i podršci građani mogu pronaći na posebnoj web stranici, dostupnoj na ulaznoj adresi Ministarstva pravosuđa: www.mprh.hr, kao i na brojevima telefona novih službi za podršku žrtvama i svjedocima u sedam gradova:

Sisak: 044/525-731

Rijeka: 051/355-645

Split: 021/387- 543

Zadar: 023/203-640

Osijek: 031/228-500

Vukovar: 032/452-529

Zagreb: 01/480-1062

S obzirom na činjenicu da na području Virovitičko-podravske županije ne djeluje niti jedan od ovih ureda, namjera autora prilikom izrade ove brošure bila je na prihvatljiv i ne-znanstven način približiti građanstvu bitne odredbe važećeg kazneno-postupovnog zakona koje se odnose na svjedoke i žrtve/oštećenike kaznenih djela te pomoći u stvaranju predodžbe kako izgleda kazneni postupak.

Kako izgleda sudnica i gdje tko sjedi?

Tumač brojeva:

1. Mjesto na kojem sjedi/stoji osoba koja daje iskaz u postupku.
2. Mjesto na kojem sjedi sudac/sudsko vijeće (da li će u postupku suditi jedan sudac ili vijeće sudaca ovisi o težini kaznenog djela koje je počinjeno; sastav suda propisan je zakonom).
3. Mjesto na kojem sjedi zapisničar (osoba koja upisuje iskaze saslušanih osoba i tijek radnji u postupku na temelju sučevog diktiranja).
4. Mjesto na kojem sjedi državni odvjetnik (zastupnik optužbe).
5. Mjesto na kojem sjedi branitelj okrivljenika.
6. Mjesto na kojem sjedi okrivljenik.
7. Mjesto na kojem sjede oštećenici (osobe koje su oštećene kaznenim djelom, odnosno na čiju štetu je počinjeno kazneno djelo ukoliko prisustvuju raspravi; može ih zastupati odvjetnik pa je njihova nazočnost u sudnici potrebna samo kad daju iskaz u postupku) i svjedoci ako žele ostati u sudnici nakon davanja iskaza.

2. Kazneno-pravni sustav republike hrvatske

Temeljni zakon u Republici Hrvatskoj kojim je reguliran sustav kaznenih djela (što je uopće kazneno djelo i koja sve kaznena djela postoje) i sankcija koje se mogu izreći počiniteljima kaznenih djela je **Kazneni zakon** ("Narodne novine", br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08).

Tijek kaznenog postupka prema počiniteljima kaznenih djela, od postupanja policije kada postoji osnova sumnje da je kazneno djelo počinjeno pa do sudskog postupka, donošenja presude, mogućnosti izjavljivanja pravnih lijekova protiv presude u kaznenom postupku, reguliran je odredbama **Zakona o kaznenom postupku** ("Narodne novine", br. 152/08, 76/09; dalje ZKP).

Primjena tzv. „novog ZKP-a“ započela je 1. rujna 2011. godine, a svrha ovog rada je predočiti položaj svjedoka/žrtve/oštećenika u ozračju zakonskih izmjena.

2.1. Sudionici u kaznenom postupku

U kaznenom postupku sudjeluju:

- **sud**
- **stranke u postupku (tužitelj i okrivljenik).**

SUD je sudbeno tijelo koje vodi kazneni postupak, provodi određene dokazne radnje te donosi odluku o odgovornosti počinitelja kaznenih djela.

Općinski sudovi - nadležni su primjerice za kaznena djela *nasilničkog ponašanja u obitelji, bludnih radnji, prijetnje, prijevare, krađe, teške tjelesne ozljede, uvrede, klevete...*

Županijski sudovi - nadležni su za kaznena djela poput *ubojstva, silovanja, razbojništva iz čl. 218. st. 2. KZ, trgovanja ljudima, ropstva...*

- odlučuju po žalbi o odlukama općinskih sudova.

- **sudac istrage** - u predkaznenom postupku odlučuje o zahtjevima državnog odvjetnika (izdaje naloge za pretragu, odlučuje o određivanju, produljenju i ukidanju istražnog zatvora, provodi dokaznu radnju ispitivanja djece i maloljetnika...), u predmetima u kojima se pojavljuje oštećenik kao tužitelj provodi ispitivanje osumnjičenika uz audio video snimanje.

Vrhovni sud RH - odlučuje povodom žalbi na presude županijskih sudova.

- **osumnjičenik** je osoba protiv koje je podnesena kaznena prijava ili se provode izvidi, ili se vodi istraga, ili poduzimaju dokazne radnje prije početka kaznenog postupka,
- **okrivljenik** je osoba protiv koje je podignuta optužnica koja još nije potvrđena, osoba protiv koje je podnesena privatna tužba te osoba protiv koje je presudom izdan kazneni nalog,
- **optuženik** je osoba protiv koje je optužnica potvrđena ili je povodom privatne tužbe određena rasprava,
- **osuđenik** je osoba za koju je pravomoćnom presudom utvrđeno da je kriva za određeno kazneno djelo,
- **uhićenje** je prisilno zadržavanje neke osobe pod sumnjom da je počinila kazneno djelo.
- **uhićenik** je osoba prema kojoj je primijenjena mjera uhićenja.
- **priltvorenik** je osoba protiv koje se primjenjuje mjera pritvora.
- **žrtva kaznenog djela** je osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.
- **oštećenik** je osim žrtve i druga osoba čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo povrijeđeno ili ugroženo kaznenim djelom, a sudjeluje u svojstvu oštećenika u kaznenom postupku.
- **oštećenik kao tužitelj** je osoba koja je preuzela progon od državnog odvjetnika koji nije pokrenuo ili je odustao od kaznenog progona.
- **privatni tužitelj** je osoba koja je podnijela privatnu tužbu radi progona kaznenih djela za koja se progoni po privatnoj tužbi.
- **tužitelj** je državni odvjetnik, oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj.
- **opunomoćenik** je odvjetnik (može ga zamijeniti odvjetnički vježbenik uz uvjete predviđene zakonom).
- **branitelj** je odvjetnik (može ga zamijeniti odvjetnički vježbenik uz uvjete predviđene zakonom).
- **istražitelj** je osoba koja je prema posebnom propisu donesenom na osnovi zakona ovlaštena provoditi dokazne i druge radnje.
- **izvanbračna zajednica** je životna zajednica žene i muškarca koji nisu u braku, a koja traje dulje vrijeme, ili takva zajednica koja traje kraće vrijeme ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

- **tijelo koje vodi postupak** u prethodnom je postupku je državni odvjetnik, koji postupa prije podizanja optužnice, te sud koji provodi istragu na zahtjev oštećenika kao tužitelja i tijekom provođenja dokaznog ročišta. Nakon podizanja optužnice ili privatne tužbe, tijelo koje vodi postupak je sud.

2.2. Tijek kaznenog postupka

Kazneni postupak se provodi na zahtjev ovlaštenog tužitelja.

Za djela za koja se progoni po službenoj dužnosti ovlašteni tužitelj je državni odvjetnik (primjerice ubojstvo, teška tjelesna ozljeda, ucjena, otmica, prijevarama, iznuda), a za djela za koja se progoni po privatnoj tužbi ovlašteni tužitelj je privatni tužitelj (uvreda, kleveta).

Državni odvjetnik je dužan poduzeti kazneni progon ako postoje osnove sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i nema zakonskih smetnji za progon te osobe.

Za kaznena djela propisana zakonom državni odvjetnik poduzima kazneni progon samo na prijedlog oštećenika (primjerice silovanje koje počinio bračni/izvanbračni drug).

Kazneni progon započinje kaznenom prijavom ili svakom radnjom ili mjerom ograničenja osobnih prava i sloboda koju poduzima nadležno tijelo, a usmjerena je razjašnjavanju sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo.

Kazneni progon završava odustajanjem državnog odvjetnika ili drugog ovlaštenog tužitelja od progona ili sudskom odlukom.

Ako državni odvjetnik ustanovi da nema osnova za pokretanje ili provođenje kaznenog progona, na njegovo mjesto može stupiti oštećenik kao tužitelj uz uvjete određene zakonom.

2.3. Prava žrtve/oštećenika u kaznenom postupku

Policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud dužni su postupati s posebnim obzirom prema žrtvi kaznenog djela, skrbiti za interese žrtve pri donošenju odluka o poduzimanju kaznenog progona protiv okrivljenika, odnosno pri poduzimanju radnji u kaznenom postupku u kojima žrtva mora osobno sudjelovati, poučiti je na prava regulirana odredbama članka 43. - 46. ZKP-a.

Temeljem članka 43. ZKP-a žrtva kaznenog djela ima:

- 1) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom,
- 2) pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik,
- 3) druga prava propisana zakonom.

U skladu s posebnim propisima, žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina ima pravo na:

- 1) savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela,
- 2) naknadu materijalne i nematerijalne štete iz državnog fonda pod uvjetima i na način uređen posebnim zakonom (iz sredstava državnog proračuna koja se prikupljaju u poseban fond iz novčanih kazni i oduzete imovinske koristi stečene kaznenim djelom).

Sud, državno odvjetništvo, istražitelj ili policija dužni su pri poduzimanju prve radnje u kojoj sudjeluje, obavijestiti žrtvu o navedenim pravima, o pravima koja ima kao oštećenik, a ako je žrtva dijete ili maloljetnik, tada i da ima pravo na:

- 1) odvjetnika na teret proračunskih sredstava,**
- 2) tajnost osobnih podataka,**
- 3) isključenje javnosti.**

Sud, državni odvjetnik, istražitelj i policija moraju prema djetetu ili mlađem maloljetniku, žrtvi kaznenog djela, postupati posebno obzirno imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta ili mlađeg maloljetnika.

Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa ima uz sva ova prava i pravo:

- 1) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava.
- 2) u policiji i državnom odvjetništvu biti ispitana od strane osobe istog spola,
- 3) uskratiti odgovor na pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve,
- 4) zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja
- 5) na tajnost osobnih podataka,
- 6) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave, na što su je dužni prije prvog ispitivanja upozoriti sud, državni odvjetnik, istražitelj i policija.

Žrtva koja nije obaviještena o pravu da u postupku sudjeluje kao oštećenik ima pravo prijaviti se kao oštećenik do podizanja optužnice, policiji ili državnom odvjetništvu, a do završetka rasprave sudu. Prijavu će sud odbaciti ako je očigledno neosnovana ili je podnesena nakon okončanja rasprave.

U kaznenom postupku oštećenik ima pravo:

- 1) služiti se vlastitim jezikom i na pomoć prevoditelja,
- 2) podnijeti prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva (zahtjev za naknadu štete koju je pretrpio/pretrpjela kaznenim djelom) te predlagati određivanje privremenih mjera njegova osiguranja,

- 3) imati opunomoćenika,
- 4) upozoravati na činjenice i predlagati dokaze,
- 5) prisustvovati dokaznom ročištu,
- 6) prisustvovati raspravi i sudjelovati u dokaznom postupku, te iznijeti završni govor,
- 7) razgledati spise i predmete,
- 8) podnijeti žalbu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom,
- 9) podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu sukladno odredbama kaznenog zakona,
- 10) biti obaviješten o odbacivanju kaznene prijave, ili odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona,
- 11) preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika,
- 12) zatražiti povrat u prijašnje stanje,
- 13) biti obaviješten o ishodu kaznenog postupka.

Mjesna nadležnost suda u kaznenom postupku

Ne ulazeći detaljno u širok skup pravila o kojima ovisi mjesna nadležnost sudova, valja naglasiti OPĆE PRAVILO određivanja mjesne nadležnosti, a to je da je mjesno nadležan u pravilu **sud na čijem je području kazneno djelo počinjeno ili pokušano**.

Privatna tužba može se podnijeti i sudu na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište.

2.4. Državni odvjetnik

Glavna dužnost državnog odvjetnika je progon počinitelja kaznenih djela za koja se progoni po službenoj dužnosti.

Državni odvjetnik ima ovlast poduzimanja potrebnih radnji radi otkrivanja kaznenih djela i pronalaženja počinitelja, poduzimanja izvida kaznenih djela, nalaganja i nadzora provođenja pojedinih izvida radi prikupljanja podataka važnih za pokretanje istrage, provođenja istrage, provođenja i nadzora provođenja dokaznih radnji, predlaganja mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi, odlučivanja o odbacivanju kaznene prijave, odgodi i odustajanju od kaznenog progona, pregovaranja i sporazumijevanja s okrivljenikom o priznanju krivnje i sankciji, podizanja i zastupanja optužnice pred nadležnim sudom, podnošenja žalbi i drugih pravnih lijekova protiv sudskih odluka.

Za progon kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora do deset godina u pravilu je nadležno općinsko državno odvjetništvo, a suđenje počinitelju kaznenog djela vodi općinski sud. To su primjerice:

- teška tjelesna ozljeda,
- zlostavljanje djeteta i maloljetne osobe,
- nasilničko ponašanje u obitelji,
- krađa, provala, itd.

Za progon kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora preko deset godina nadležno je županijsko državno odvjetništvo, a sudski postupak se vodi u županijskom sudu. To su primjerice:

- ubojstvo,
- silovanje,
- spolni snošaj s djetetom itd.

Državni odvjetnik ocjenjuje sve navode kaznene prijave te po potrebi od policije, centra za socijalnu skrb, zdravstvene ustanove i drugih traži dodatne informacije. Na osnovi svih prikupljenih podataka državni odvjetnik odlučuje hoće li kaznenu prijavu odbaciti ili predmet uputiti općinskom ili županijskom sudu na nadležni postupak.

2.5. Kaznena djela za koja se progoni po prijedlogu

Za kaznena djela za koja se progoni po prijedlogu, prijedlog za progon mora se podnijeti državnom odvjetništvu u roku od tri mjeseca od dana kad je ovlaštena fizička ili pravna osoba saznala za kazneno djelo i počinitelja.

Maloljetnik koji je navršio šesnaest godina može i sam podnijeti prijedlog za progon.

Ako oštećenik umre u tijeku roka za podnošenje prijedloga za progon ili u tijeku postupka, njegov bračni i izvanbračni drug, djeca, roditelji, braća i sestre, posvojitelj i posvojenik mogu u roku od tri mjeseca poslije njegove smrti podnijeti prijedlog za progon ili tužbu, odnosno dati izjavu da postupak nastavljaju.

Oštećenik može svojom izjavom tijelu koje vodi postupak odustati od prijedloga za progon do završetka rasprave. U tom slučaju on gubi pravo da ponovno podnese prijedlog.

Oštećenik ima pravo upozoriti na sve činjenice i predlagati dokaze važne za utvrđivanje kaznenog djela, pronalaženje počinitelja kaznenog djela i utvrđivanje njegova imovinskopravnog zahtjeva, predlagati dokaze na raspravi, postavljati pitanja okrivljeniku, svjedocima i vještacima te iznositi primjedbe i objašnjenja glede njihovih iskaza, davati druge izjave i prijedloge, razgledati spise i predmete koji služe kao dokaz. O ovim pravima dužni su ga upoznati državni odvjetnik i sud.

Ako je oštećenik maloljetnik ili osoba koja je lišena poslovne sposobnosti, njegov zakonski zastupnik ovlašten je davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je prema ovom Zakonu ovlašten oštećenik.

Oštećenik koji je navršio šesnaest godina može sam davati izjave i poduzimati radnje u postupku.

2.6. Oštećenik kao tužitelj

Kad državni odvjetnik utvrdi da nema osnova za progon za kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti ili kad utvrdi da nema osnova za progon protiv neke od prijavljenih osoba, dužan je u roku od osam dana o tome izvijestiti oštećenika i uputiti ga da može sam poduzeti progon. Tako će postupiti i sud ako je donio rješenje o obustavi postupka zbog odustajanja državnog odvjetnika od progona u drugim slučajevima.

Oštećenik ima pravo poduzeti, odnosno nastaviti progon u roku od osam dana od primitka navedene obavijesti, ostajući pri optužnici koju je podigao državni odvjetnik ili podići novu optužnicu.

Oštećenik koji nije upoznat da državni odvjetnik nije poduzeo progon ili da je odustao od progona može svoju izjavu da nastavlja postupak dati pred nadležnim sudom u roku od tri mjeseca od dana kad je doneseno rješenje o obustavi postupka, odnosno šest mjeseci od dana kad je državni odvjetnik odbacio prijavu.

Kad državni odvjetnik, odnosno sud obavještava oštećenika da može poduzeti ili nastaviti progon, dostavit će mu i naputak koje radnje može poduzeti radi ostvarivanja toga prava, te mu u tu svrhu omogućiti razgledavanje i prepisivanje spisa te presnimavanje snimki.

Ako oštećenik umre u tijeku postupka, njegov bračni, izvanbračni drug, djeca, roditelji, posvojenici, posvojitelji, braća i sestre mogu u roku od tri mjeseca od dana njegove smrti dati izjavu da postupak nastavlja.

U slučaju da državni odvjetnik odustane od optužbe na raspravi, oštećenik je dužan odmah se očitovati hoće li nastaviti progon. Ako oštećenik ne dođe na raspravu, a uredno je pozvan, ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja suda promjene adrese ili boravišta, smatrat će se da ne želi nastaviti progon.

Predsjednik vijeća ili sudac pojedinac dopustit će povrat u prijašnje stanje oštećeniku koji nije uredno pozvan ili je uredno pozvan, a iz opravdanih razloga nije mogao doći na raspravu na kojoj je donesena presuda kojom se optužba odbija zbog odustajanja državnog odvjetnika od optužnice ako oštećenik u roku od osam dana od primitka presude podnese molbu za povrat u prijašnje stanje i ako u toj molbi izjavi da nastavlja progon. U tom slučaju zakazat će se ponovno rasprava i presudom donesenom na temelju nove rasprave ukinut će se prijašnja presuda. Ako uredno pozvani oštećenik ne dođe na novu raspravu, ostaje na snazi prijašnja presuda.

Ako oštećenik u zakonskom roku ne pokrene ili ne nastavi progon ili ako oštećenik kao tužitelj ne dođe na raspravu iako je uredno pozvan, ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta, smatrat će se da je odustao od progona.

Oštećenik koji je preuzeo kazneni progon ima ista prava koja ima državni odvjetnik.

U postupku koji se vodi na zahtjev oštećenika koji je preuzeo kazneni progon, državni odvjetnik ima pravo do završetka rasprave sam preuzeti progon i zastupanje optužbe.

Oštećeniku kao tužitelju kad se postupak vodi na njegov zahtjev za kazneno djelo za koje se prema zakonu može izreći kazna zatvora više od pet godina, može se, na njegovo traženje, postaviti opunomoćenik ako je to u interesu postupka i ako oštećenik kao tužitelj, prema svom imovnom stanju, ne može podmiriti troškove zastupanja.

2.7. Privatni tužitelj

Privatna tužba podnosi se nadležnom sudu.

Privatni tužitelj može svojom izjavom sudu odustati od privatne tužbe do završetka rasprave. U tom slučaju on gubi pravo da ponovno podnese privatnu tužbu za to kazneno djelo.

Privatni tužitelj ima ista prava koja ima državni odvjetnik, osim prava koja državnom odvjetniku pripadaju kao državnom tijelu.

Za kaznena djela za koja se progoni po privatnoj tužbi tužba se mora podnijeti u roku od tri mjeseca od dana kad je ovlaštena fizička ili pravna osoba saznala za kazneno djelo i počinitelja.

Ako je podignuta privatna tužba zbog kaznenog djela uvrede, okrivljenik može do završetka rasprave i poslije proteka naznačenog roka od tri mjeseca, podignuti tužbu protiv tužitelja koji ga je uvrijedio istom prilikom (protutužba). U takvu slučaju sud donosi jednu presudu.

Kad je oštećenik podnio kaznenu prijavu ili prijedlog za progon, a u tijeku postupka se utvrdi da se radi o kaznenom djelu za koje se progoni po privatnoj tužbi, prijava, odnosno prijedlog smatra se kao pravovremena privatna tužba ako su podneseni u roku propisanom za privatnu tužbu.

Za maloljetnike i osobe koje su lišene poslovne sposobnosti privatnu tužbu podnosi njihov zakonski zastupnik.

Maloljetnik koji je navršio šesnaest godina života može i sam podnijeti privatnu tužbu.

Ako privatni tužitelj ne dođe na raspravu, iako je uredno pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta, smatrat će se da je odustao od tužbe.

Predsjednik vijeća ili sudac pojedinac dopustit će povrat u prijašnje stanje privatnom tužitelju koji iz opravdanog razloga nije mogao doći na raspravu ili pravovremeno izvijestiti sud o promjeni adrese ili boravišta ako u roku od osam dana nakon prestanka smetnje podnese molbu za povrat u prijašnje stanje.

Nakon proteka tri mjeseca od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.

Protiv rješenja kojim se dopušta povrat u prijašnje stanje žalba nije dopuštena.

2.8. Podnesci

Privatne tužbe, optužnice, prijedlozi za progon, pravni lijekovi te druge izjave i priopćenja podnose se pisano ako zakonom nije drukčije propisano.

Navedeni podnesci moraju biti razumljivi i sadržavati sve što je potrebno da bi se na temelju njih moglo postupiti.

Tijelo koje vodi postupak će podnositelja podneska koji je nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se na temelju njega moglo postupati pozvati da podnesak ispravi, odnosno dopuni, a ako on to ne učini u određenom roku, podnesak će biti odbačen.

U pozivu za ispravak, odnosno dopunu podneska podnositelj će biti upozoren na posljedice propuštanja.

Važno je znati da se podnesci koji se dostavljaju protivnoj stranci predaju tijelu koje vodi postupak u dovoljnom broju primjeraka za to tijelo i drugu stranku. Ako takvi podnesci nisu predani u dovoljnom broju primjeraka, bit će umnoženi na trošak podnositelja.

Sud će kazniti novčanom kaznom do 50.000,00 kuna, branitelja, opunomoćenika, zakonskog zastupnika, oštećenika, privatnog tužitelja, oštećenika kao tužitelja, istražitelja, svjedoka, vještaka ili drugu osobu koja sudjeluje u postupku koji u podnesku, elektroničkoj ispravi ili u usmenoj riječi odnosno na drugi način vrijeđa sud ili sudionika u postupku.

O kažnjavanju odvjetnika, odnosno odvjetničkog vježbenika sud izvješćuje Hrvatsku odvjetničku komoru, a o kažnjavanju državnog odvjetnika ili njegovog zamjenika izvješćuje nadležnog državnog odvjetnika i Državno odvjetničko vijeće.

2.9. Zapisnik

O izjavama osoba koje su važne za kazneni progon ili za pokretanje kaznenog postupka te o drugim važnim radnjama prije započinjanja kaznenog postupka sastavlja se službena zabilješka o bitnom sadržaju izjave ili radnje.

Zakonom je određeno kad se o radnji poduzetoj prije započinjanja kaznenog postupka sastavlja zapisnik i kad se ta radnja ima snimiti.

O svakoj radnji poduzetoj tijekom postupka sastavit će se zapisnik istovremeno kad se radnja obavlja, a ako to nije moguće, onda neposredno nakon toga.

Zapisnik se sastavlja tako da osoba koja poduzima radnju govori glasno zapisničaru što će unijeti u zapisnik.

Osobi koja se ispituje može se dopustiti da sama kazuje odgovore u zapisnik. U slučaju zlouporabe to joj se pravo može uskratiti.

U zapisnik se unosi naziv državnog tijela pred kojim se obavlja radnja, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad je radnja započeta i završena, imena i prezimena prisutnih osoba i u kojem su svojstvu prisutne, te naznaka kaznenog predmeta u kojem se poduzima radnja.

Zapisnik treba sadržavati bitne podatke o tijeku i sadržaju poduzete radnje. U zapisnik se unosi u obliku pripovijedanja samo bitni sadržaj danih iskaza i izjava. Pitanja se unose u zapisnik samo ako je potrebno da se razumije odgovor. Ako je potrebno, u zapisnik će se doslovno unijeti pitanje koje je postavljeno i odgovor koji je dan.

Ispitana osoba, osobe koje su obvezno prisutne radnjama u postupku te stranke, branitelj i oštećenik, ako su prisutni, imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se pročita. Na to ih je dužna upozoriti osoba koja poduzima radnju, a u zapisniku će se naznačiti je li upozorenje učinjeno i je li zapisnik pročitana. Zapisnik će se uvijek pročitati ako nije bilo zapisničara i to će se naznačiti u zapisniku.

Zapisnik potpisuje ispitana osoba. Ako se zapisnik sastoji od više stranica, ispitana osoba potpisuje svaku stranicu.

Na kraju zapisnika potpisat će se tumač, ako ga je bilo, svjedoci čija je prisutnost obvezna pri poduzimanju radnji, a pri pretrazi i osoba koja se pretražuje ili čiji se dom ili druge prostorije pretražuju, ako je prisutna.

Osoba koja ne zna pisati umjesto potpisa stavlja otisak kažiprsta desne ruke, a zapisničar ispod otiska upisuje njezino ime i prezime.

Ako ispitana osoba odbije potpisati zapisnik ili staviti otisak prsta, to će se zabilježiti u zapisniku i navesti razlog odbijanja.

Ako je bilo prigovora u svezi sa sadržajem zapisnika, navest će se u zapisniku i ti prigovori.

Novi Zakon o kaznenom postupku predviđa mogućnost snimanja rasprava i dokaznih radnji uređajima za audio-video ili audio snimanje.

Tijelo koje provodi radnju prethodno će upozoriti osobe koje sudjeluju u radnji, da se radnja snima određenim tehničkim uređajem i da snimka može biti upotrijebljena kao dokaz u postupku.

Prilikom snimanja mora se naznačiti pred kojim državnim tijelom se obavlja radnja, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad je radnja započeta i završena, imena i prezimena prisutnih osoba i u kojem su svojstvu prisutne, u kojem kaznenom predmetu se poduzima radnja, moraju se uzeti podaci potrebni za identificiranje osobe čija se izjava snima i podatak u kojem svojstvu ta osoba daje izjavu. Kad se snimaju izjave više osoba, mora se osigurati da se iz snimke može jasno razaznati tko je dao koju izjavu. Na zahtjev ispitane osobe snimka će se odmah reproducirati, a ispravci ili objašnjenja te osobe će se snimiti.

Tijelo koje provodi radnju može odrediti da se snimka u cijelosti ili djelomično prepíše te preda stranci na njezin zahtjev. Prijepis će se pregledati, ovjeriti potpisom osobe koja je provela radnju i priključiti zapisniku o poduzimanju radnje.

2.10. Troškovi kaznenog postupka

Troškovi kaznenog postupka su izdaci od započinjanja do njegova završetka, izdaci za dokazne radnje prije početka kaznenog postupka, te izdaci za pružanje pravne pomoći.

Oni obuhvaćaju:

- 1) troškove za svjedoke, vještake, tumače i stručne osobe, troškove tehničkog snimanja, troškove prepisivanja zvučnih snimki i troškove očevida,
- 2) podvozne troškove okrivljenika,
- 3) izdatke za dovođenje okrivljenika ili uhićene osobe,
- 4) podvozne i putne troškove službenih osoba,
- 5) troškove liječenja okrivljenika koji nema pravo na zdravstvenu zaštitu dok se nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru ili zdravstvenoj ustanovi na temelju odluke suda te troškove porođaja,
- 6) paušalnu svotu (njen iznos se utvrđuje s obzirom na složenost i trajanje izvida i kaznenog postupka,
- 7) nagradu i nužne izdatke branitelja, nužne izdatke privatnog tužitelja i oštećenika kao tužitelja i njihovih zakonskih zastupnika te nagradu i nužne izdatke njihovih opunomoćenika,
- 8) nužne izdatke oštećenika i njegova zakonskog zastupnika te nagradu i nužne izdatke njegova opunomoćenika.

Troškovi točaka 1. do 5., osim onih koji su nastali u tijelima koja se financiraju iz državnog proračuna te nužni izdaci postavljenog branitelja i postavljenog opunomoćenika oštećenika kao tužitelja u postupku zbog kaznenih djela za koja se progoni po službenoj dužnosti, isplaćuju se iz sredstava tijela koje vodi kazneni postupak, a naplaćuju kasnije od osoba koje su ih dužne naknaditi prema odredbama ZKP-a.

U presudi i rješenju kojim se obustavlja kazneni postupak odlučit će se tko će snositi troškove postupka.

Okrivljenik, oštećenik, oštećenik kao tužitelj, privatni tužitelj, branitelj, zakonski zastupnik, opunomoćenik, svjedok, vještak, tumač i stručna osoba bez obzira na ishod kaznenog postupka, podmiruju troškove svog dovođenja, odgode dokazne radnje ili rasprave i druge troškove postupka koje su prouzročili svojom krivnjom te razmjerni dio paušalne svote, o čemu sud donosi posebno rješenje.

Osoba koja je svjesno podnijela lažnu prijavu podmirit će troškove kaznenog postupka!!!

Privatni tužitelj i oštećenik kao tužitelj obvezni su naknaditi troškove kaznenog postupka, nužne izdatke okrivljenika te nužne izdatke i nagradu njegova branitelja ako je postupak završen presudom kojom se okrivljenik oslobađa optužbe, ili presudom kojom se optužba odbija, ili rješenjem o obustavi postupka, osim ako je postupak obustavljen, odnosno ako je donesena presuda kojom se optužba odbija zbog smrti okrivljenika ili zato što je nastupila zastara kaznenog progona zbog odugovlačenja postupka koje se ne može pripisati u krivnju oštećenika kao tužitelja ili privatnog tužitelja.

Isto tako, nagradu i nužne izdatke branitelja i opunomoćenika privatnog tužitelja ili oštećenika dužna je platiti zastupana osoba, bez obzira na to tko je prema odluci suda dužan podmiriti troškove kaznenog postupka, osim ako prema odredbama ZKP-a nagrada i nužni izdaci branitelja padaju na teret proračunskih sredstava. Ako je okrivljeniku branitelj bio postavljen, nagrada i nužni izdaci branitelja isplatit će se branitelju iz proračunskih sredstava. Tako će se postupiti i ako je oštećeniku kao tužitelju bio postavljen opunomoćenik.

Opunomoćenik koji nije odvjetnik nema pravo na nagradu prema odvjetničkoj tarifi, nego samo na nužne izdatke.

2.11. Imovinsko - pravni zahtjev

Imovinskopravni zahtjev laički rečeno predstavlja zahtjev za naknadu štete počinjene kaznenim djelom, a o njemu sud odlučuje u kaznenom postupku na prijedlog ovlaštenih osoba (najčešće oštećenika), ali samo pod uvjetom da se zbog toga ne odugovlači kazneni postupak.

U pravilu kazneni sud upućuje oštećenika da taj zahtjev ostvari u parnici.

Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku podnosi se tijelu kojem se podnosi kaznena prijava ili sudu koji vodi postupak najkasnije do završetka dokaznog postupka pred prvostupanjskim sudom, s tim da je u prijedlogu potrebno određeno naznačiti svoj zahtjev i podnijeti dokaze.

U kaznenom postupku prema odredbama koje vrijede za ovršni postupak mogu se na prijedlog ovlaštenika odrediti privremene mjere osiguranja imovinskopravnog zahtjeva nastalog zbog počinjenja kaznenog djela, o čemu u fazi istrage rješenje donosi sudac istrage, nakon podignute optužnice optužno vijeće, a na raspravi sud koji vodi raspravu.

Stvari koje nedvojbeno pripadaju oštećeniku, a ne služe za utvrđivanje činjenice u kaznenom postupku, predat će se oštećeniku i prije završetka postupka.

Stvari koje se imaju upotrijebiti za utvrđivanje činjenica oduzet će se privremeno i nakon završetka postupka vratiti vlasniku.

2.12. Odluke u kaznenom postupku

U kaznenom postupku odluke se donose u obliku **presude, rješenja i naloga**.

Odluke se priopćuju osobama s pravnim interesom usmenim proglašavanjem ako su prisutne, a dostavom ovjerenog prijepisa ako su odsutne.

Ako osoba koja ima pravo žalbe izjavi da se neće žaliti, ovjereni prijepis usmeno priopćene odluke neće joj se dostaviti, ako ZKP-om nije drukčije određeno.

Prijepisi odluka protiv kojih je dopuštena žalba dostavljaju se s uputom o pravu na žalbu.

2.13. Pravila o dostavi

Odluke i dopisi (pozivi i druga pismena) dostavljaju se putem:

- 1) službene osobe državnog tijela koje sudjeluje u kaznenom postupku - dostavljača,
- 2) pošte,
- 3) javne ili privatne organizacije koja je posebnom odlukom ministra nadležnog za pravosuđe ovlaštena za poslove dostave u kaznenom postupku,
- 4) pretinaca kod suda,
- 5) telekomunikacijskim sredstvom.

Dostava odluka se može obaviti i neposredno u tijelu kaznenog postupka ako se primatelj tamo zatekne.

ZKP-om je propisana mogućnost da policija na zahtjev suda ili državnog odvjetnika pronalazi osobe čija je adresa nepoznata i uručuje im poziv.

Primatelju se dostava obavlja na adresu prebivališta ili boravišta ili adresu zaposlenja, a može se poslati i na drugu adresu na kojoj se primatelj može zateći.

Osobama uključenima u program zaštite svjedoka odluke i dopisi se dostavljaju preko tijela koje provodi zaštitu.

Odluka i dopis se predaje neposredno osobi kojoj je upućen, koja je dužna primiti ga. Ako se ta osoba ne zatekne na adresi prebivališta ili boravišta, dostavljač će ga

predati kojem od njenih odraslih članova domaćinstva, koji su dužni primiti dopis. Ako se oni ne zateknu u stanu, dopis će se predati nadstojniku ili susjedu, ako oni na to pristanu. Time se smatra da je dopis dostavljen.

Ako se odluka i dopis dostavlja osobi na poslu, a ona se tamo ne zatekne, dopis će se ostaviti osobi ovlaštenoj za primanje pošte koja ga je dužna primiti, ili osobi koja je zaposlena na istome mjestu, ako ona pristane primiti dopis. Time se smatra da je dostava uredno obavljena.

Prilikom primitka odluke i dopisa primatelj će potpisati dostavnicu na kojoj će sam naznačiti dan i sat primitka. Dostavnicu će potpisati i dostavljač.

Ako primatelj ili osoba koja je dužna primiti odluku i dopis odbije primiti dopis ili potpisati dostavnicu, dostavljač će dopis ostaviti na mjestu na kojem je zatekao primatelja i to će zabilježiti na dostavnici te će naznačiti dan, sat i mjesto ostavljanja dopisa. Time je dostava obavljena.

Poziv svjedoku i vještaku radi ispitivanja prije podizanja optužnice, te u kaznenom postupku dostavljanju stranke!!!

Tajnik suda će, nakon što mu stranka predoči dokaze o sadržaju i uručanju poziva svjedoku i vještaku koji se nisu odazvali na njezin uredan poziv ili dokaze o nemogućnosti uručjenja, izdati sudski poziv na ročište ili raspravu, s upozorenjem o posljedicama nedolaska. Tako će tajnik suda postupiti i na temelju naloga suda u drugim slučajevima.

Pozivanje kao svjedoka maloljetnika koji nije navršio šesnaest godina života obavlja se preko njegovih roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih opravdanih okolnosti.

Ako se oštećeniku, privatnom tužitelju, oštećeniku kao tužitelju, njegovom zakonskom zastupniku i opunomoćeniku poziv ne može dostaviti na dosadašnju adresu, ili je očito da primatelj izbjegava primitak poziva, poziv će se istaknuti na oglasnu ploču i internetsku stranicu tijela pred kojim se vodi kazneni postupak, a protekom roka od osam dana smatra se da je dostava uredno obavljena.

Sud će sudionika u postupku kazniti novčanom kaznom u iznosu do 50.000,00 kuna ako izbjegava primitak dopisa.

Ako žrtva, oštećenik, oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj imaju pravnog savjetnika, zakonskog zastupnika ili opunomoćenika, dopisi će se dostaviti samo savjetniku, zastupniku ili opunomoćeniku, a ako ih ima više, samo jednom od njih.

Poziv za dokazno ročište, ročište pred optužnim vijećem i raspravu može se i usmeno dati osobi koja se nalazi pred tijelom koje postupa. Poziv predan na taj način zabilježiti će se u zapisniku ili službenoj zabilješci, koje će pozvana osoba potpisati, osim ako je taj poziv zabilježen u zapisniku. Pozvana osoba bit će upozorena na posljedice nedolaska.

Poziv za osobe koje sudjeluju u postupku, osim za okrivljenika, može se predati sudioniku u postupku koji pristane uručiti ga onomu komu je upućen, ako tijelo postupka smatra da je na taj način zajamčeno njegovo dostavljanje. Nalog suda o predaji poziva radi uručenja osobi koja sudjeluje u postupku je obvezatan za tužitelja i branitelja u odnosu na osobe čije su ispitivanje predložile.

2.14. Razgledavanje spisa i predmeta koji služe kao dokaz

Svakomu, u čijemu je to opravdanom interesu, može se dopustiti razgledavanje, prepisivanje, preslikavanje i snimanje pojedinih kaznenih spisa u skladu sa zakonom.

Zakonom je propisano koji su postupci tajni, a razgledavanje, prepisivanje, preslikavanje i snimanje takvih spisa dopušteno je samo osobama koje sudjeluju u tom postupku.

Podaci o maloljetniku koji sudjeluje u postupku predstavljaju tajnu. Osobni podaci okrivljenika osim imena i prezimena do potvrđivanja optužnice, te osobni

podaci žrtve, oštećenika ili svjedoka, osim imena i prezimena, također su tajni. Tijelo i osoba koja je poznata s tajnim podacima dužna ih je čuvati kao tajnu.

Osoba koja je dopustila razgledavanje spisa upozorit će osobu kojoj je razgledavanje spisa dopušteno da je dužna čuvati kao tajnu naznačene podatke te da je odavanje tajne kazneno djelo. To će se zabilježiti na spisima koji se razgledavaju, uz potpis osobe koja je upozorena.

Dok je postupak u tijeku, razgledavanje, prepisivanje, preslikavanje i snimanje spisa dopušta tijelo koje vodi postupak.

Nakon završetka postupka razgledavanje, prepisivanje, preslikavanje i snimanje spisa dopušta predsjednik suda ili službena osoba koju on odredi, a za državnoodvjetničke spise nadležni državni odvjetnik.

Privatni tužitelj ima pravo razgledavanja i preslikavanja spisa i predmeta.

Pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa i predmeta koji se imaju uporabiti kao dokaz, ako zakonom nije propisano drukčije imaju:

- žrtva, oštećenik i opunomoćenik nakon što su žrtva i oštećenik ispitani.

2.15. Audio-video konferencija i telefonska konferencija-novost u kaznenom postupku

Izvan slučajeva posebno propisanih ZKP-om, sud može pisanim nalogom odrediti da se dokazno ročište provede uz pomoć zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-video konferencija).

Nalog sadrži mjesto i vrijeme poduzimanja audio-video konferencije te imena i adrese osoba čije se ispitivanje traži.

U nalogu se može odrediti da osoba koja drži predmete koji se prema Kaznenom zakonu imaju oduzeti ili koji mogu poslužiti za utvrđivanje činjenica u kaznenom postupku te predmete na zahtjev suda pokaže tijekom audio-video konferencije, a nakon nje preda sudu.

Sud koji je zatražio izdavanje naloga može nakon utvrđivanja podataka neposredno postavljati pitanja ispitivanoj osobi. Stranke mogu biti prisutne audio-video konferenciji te u njoj sudjelovati. Okrivljeniku koji je u pritvoru ili istražnom zatvoru na prikladan će se način omogućiti praćenje audio-video konferencije te postavljanje pitanja i iznošenje primjedaba.

Audio-video konferenciji mora biti prisutna i stručna osoba koja rukuje uređajima.

O audio-video konferenciji tijelo koji vodi postupak sastavlja zapisnik.

Državni odvjetnik ili policija mogu alibi i druge važne činjenice za pokretanje i vođenje kaznenog postupka provjeriti upotrebom telefonske veze koja ispitivanim osobama omogućava istodobnu komunikaciju (telefonska konferencija).

Zapisnik o telefonskoj konferenciji mora sadržavati podatke o istovjetnosti osoba u telefonskoj komunikaciji, podatak u kojem svojstvu osoba daje izjavu te odgovarajuće osobne podatke.

Snimka telefonske konferencije može se upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku:

- ako je osoba koja je ispitana kao svjedok upozorena prema članku 288. stavku 3. ZKP-a i upozorena o snimanju, te pristala da se snimka upotrijebi kao dokaz,
- ako je okrivljenik bio prethodno poučen o pravima sukladno ZKP-u te ako je njegovom ispitivanju bio prisutan branitelj.

2.16. Ispitivanje svjedoka

Kao svjedoci pozivaju se osobe za koje je vjerojatno da mogu dati obavijesti o kaznenom djelu, počinitelju i o drugim važnim okolnostima.

Oštećenik, oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj mogu se ispitati kao svjedoci.

Svaka osoba koja se kao svjedok poziva dužna je odazvati se pozivu, a ako ZKP-om nije drukčije propisano, obvezna je i svjedočiti.

Ne može se ispitati kao svjedok:

- 1) osoba koja bi svojim iskazom povrijedila zakonom ustanovljenu obvezu čuvanja tajnosti podataka, dok je nadležno tijelo ne oslobodi te obveze,
- 2) branitelj okrivljenika, osim ako to sam okrivljenik ne zahtijeva,
- 3) okrivljenik u postupku u kojem su primijenjene odredbe članka 25. ZKP-a (spajanje i razdvajanje postupka),
- 4) vjerski ispovjednik o sadržaju ispovjedi.

Oslobođeni su obveze svjedočenja:

- 1) osoba s kojom je okrivljenik u braku ili izvanbračnoj zajednici,
- 2) rođaci okrivljenika u uspravnoj liniji (djed, otac, sin, unuk), rođaci u pobočnoj liniji do trećega stupnja zaključno (brat, sestra, stric, ujak, teta) te srodnici po tazbini do drugoga stupnja zaključno (svekar, svekrva, punac, punica),
- 3) posvojenik i posvojitelj okrivljenika,
- 4) javni bilježnici, porezni savjetnici u okviru zakonske obveze čuvanja tajne,
- 5) odvjetnici, liječnici, zubari, psiholozi i socijalni radnici o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika,

6) novinari i urednici u sredstvima javnog priopćavanja o izvorima obavijesti i podataka za koje su saznali u obavljanju svoga zanimanja i koji su uporabljeni prilikom uređivanja sredstava javnog priopćavanja, osim u postupku zbog kaznenih djela protiv časti i ugleda počinjenih putem sredstava javnog priopćavanja i u slučaju propisanom posebnim zakonom.

Osobe navedene u točki 4. do 6. ovog članka ne mogu uskratiti iskaz ako postoji zakonska osnova po kojoj su oslobođene dužnosti čuvanja tajne.

Tijelo koje vodi postupak dužno je spomenute osobe prije njihova ispitivanja ili čim sazna za njihov odnos prema okrivljeniku upozoriti da ne moraju svjedočiti. Upozorenje i odgovor unose se u zapisnik.

Maloljetnik koji s obzirom na dob i duševnu razvijenost nije sposoban shvatiti značenje prava da ne mora svjedočiti ne može se ispitati kao svjedok, ali se saznanja dobivena od njega putem stručnih osoba, rođaka ili drugih osoba koje su s njim bile u kontaktu mogu koristiti kao dokaz.

Svjedok nije obvezan odgovarati na pojedina pitanja ako je vjerojatno da bi time izložio sebe ili bliskog rođaka kaznenom progonu, teškoj sramoti ili znatnoj materijalnoj šteti. O tome će tijelo koje vodi postupak poučiti svjedoka.

Svjedoci se ispituju svaki posebno i bez ostalih svjedoka. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

Svjedok će najprije biti upitan za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine života, osobni identifikacijski broj i njegov odnos s okrivljenikom i oštećenikom.

Nakon toga bit će upozoren da je dužan govoriti istinu, da ne smije ništa prešutjeti i da je davanje lažnog iskaza kazneno djelo.

Nakon općih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je o predmetu poznato, a nakon toga mu se postavljaju pitanja radi provjere, dopune i razjašnjenja.

Svjedoka se uvijek pita otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Pri ispitivanju svjedoka nije dopušteno služiti se obmanom niti postavljati takva pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

Svjedok se može suočiti s drugim svjedokom ili okrivljenikom ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama. Suočeni će posebno biti ispitani o svakoj okolnosti o kojoj se njihovi iskazi međusobno ne slažu, a njihov odgovor unijeti u zapisnik.

O suočenju se vodi zapisnik. Suočenje se mora snimiti uređajem za audio-video snimanje. Snimka se priključuje zapisniku. Ako suočenje nije snimljeno, zapisnik se ne može upotrijebiti kao dokaz.

Ako uredno pozvani svjedok ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti ispitan, može se naložiti da ga se prisilno dovede.

Svjedoci koji se zbog starosti, zdravstvenog stanja, teških tjelesnih mana ili duševnog stanja ne mogu odazvati pozivu, mogu biti ispitan u svom stanu ili drugom prostoru u kojemu borave, i to putem audio - video uređaja kojima rukuje stručna osoba.

Ako to zahtijeva stanje svjedoka, ispitivanje će biti provedeno tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Ispitivanje će prema potrebi biti snimljeno uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku.

Na isti način, na njezin zahtjev, provest će se ispitivanje kao svjedoka žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, ili ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji.

Kad postoji vjerojatnost da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedino pitanje sebe ili njemu blisku osobu izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega (ugroženi svjedok), on može uskratiti odgovor na pitanje o svom imenu i prezimenu, imenu oca, zanimanju, boravištu, mjestu rođenja, godinama života, osobnom identifikacijskom broju, odnosu s okrivljenikom i oštećenikom, kao i uskratiti davanje odgovora na pojedina pitanja ili davanje iskaza u cjelini, dok mu se ne osigura zaštita kao svjedoku.

Zaštita svjedoka sastoji se od posebnog načina ispitivanja i sudjelovanja u postupku (**zaštićeni svjedok**) i mjera zaštite svjedoka i njemu bliskih osoba izvan postupka, što je regulirano posebnim zakonom.

Prijedlog za sudjelovanje zaštićenog svjedoka u postupku sugu istrage podnosi državni odvjetnik u zapečaćenom omotu s naznakom "ugroženi svjedok - tajna".

U prijedlogu će državni odvjetnik označiti poseban način sudjelovanja u postupku (pozivanje svjedoka, pristup na ročište i drugo), poseban način ispitivanja svjedoka koje predlaže te razloge za to.

Ako sudac istrage prihvati prijedlog državnog odvjetnika, odredit će rješenjem:

- 1) pseudonim zaštićenog svjedoka,
- 2) posebni način sudjelovanja u postupku (pozivanje, pristup sudu i slično),
- 3) posebni način ispitivanja.

Podatke o zaštićenom svjedoku sudac istrage će zapečatiti u posebni omot i predati na čuvanje državnom odvjetniku.

To će zabilježiti u spisu koristeći pseudonim svjedoka. Osobe koje u bilo kojem svojstvu saznaju podatke o zaštićenom svjedoku dužne su ih čuvati kao tajnu. Tijelo koje vodi radnju osobno je odgovorno za zaštitu tajnosti podataka.

Zapečaćeni omot s podacima zaštićenog svjedoka može iznimno zatražiti od državnog odvjetnika i otvoriti samo sudac istrage, predsjednik vijeća radi provjere istovjetnosti te drugostupanjski sud kad odlučuje o žalbi protiv presude.

Kod pozivanja, pristupa zaštićenog svjedoka na ročište, boravka i odlaska s ročišta, sudac istrage i državni odvjetnik mogu naložiti policiji poduzimanje mjera zaštite svjedoka.

Nakon završenog ispitivanja zaštićeni svjedok će potpisati zapisnik pseudonimom.

Ako se posebni način ispitivanja i sudjelovanja zaštićenog svjedoka u postupku odnosi i na prikriivanje izgleda svjedoka, ispitivanje će se obaviti posredstvom audio - video uređaja. Lik svjedoka i glas će se tijekom ispitivanja izmijeniti.

Svjedok će se tijekom ispitivanja nalaziti u prostoriji koja je prostorno odvojena od prostorije u kojoj se nalaze sudac istrage i druge osobe koje su prisutne ispitivanju.

Od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavne rasprave vijeće može u svako doba, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi:

- čuvanja javnog reda i mira,
- zaštite osobnog ili obiteljskog života okrivljenika, oštećenika ili drugog sudionika u postupku,
- zaštite probitaka maloljetnika.

U sudnici se ne smiju obavljati fotografska, filmska, televizijska i druga snimanja tehničkim uređajima. Iznimno, predsjednik županijskog suda može dopustiti fotografsko, a predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, televizijsko i drugo snimanje na pojedinoj glavnoj raspravi. Ako je snimanje dopušteno, vijeće na glavnoj raspravi može iz opravdanih razloga odlučiti da se pojedini dijelovi glavne rasprave ne snimaju.

Bez odobrenja suda ne smije se objaviti tijekom kaznenog postupka u kojem se raspravljaj kaznena djela na štetu maloljetnika niti odluka donesena u tom postupku. Objaviti se može samo onaj dio postupka, odnosno samo onaj dio odluke za koji postoji odobrenje, ali se tada ne smije navesti ime maloljetnika i ostali podaci na temelju kojih bi se moglo zaključiti o kojem je maloljetniku riječ.

Vijeće može iznimno odlučiti da se optuženik privremeno udalji iz sudnice ako suoptuženik ili svjedok odbija dati iskaz u njegovoj nazočnosti ili ako okolnosti pokazuju da u njegovoj nazočnosti neće govoriti istinu.

Nakon povratka optuženika u zasjedanje pročitat će mu se iskaz suoptuženika, odnosno svjedoka. Optuženik ima pravo postavljati pitanja suoptuženiku, odnosno svjedoku, a predsjednik vijeća upitat će ga ima li što primijetiti na njihov iskaz.

Prema potrebi može se obaviti suočjenje.

3. Mjere zaštite izvan kaznenog postupka

- regulirane su odredbama Zakona o zaštiti svjedoka. To su:

Tjelesna zaštita

- hitna mjera,
- kraćeg trajanja,
- primjenjuje se kad je osoba neposredno ugrožena, a trajanje se određuje tako dugo dok se ne primjene druge mjere zaštite.

Tehnička zaštita

- moguća u svim fazama trajanja programa zaštite
- uporaba tehničkih pomagala koja trebaju ukloniti ili upozoriti na neposrednu opasnost.

Premještanje ugrožene osobe

- privremeno ili trajno preseljenje s mjesta prebivališta ili boravišta ugrožene osobe na drugu lokaciju koju odredi jedinica za zaštitu
- premještanje je moguće na teritoriju Republike Hrvatske ili izvan teritorije Republike Hrvatske sukladno međunarodnim ugovorima
- moguće trajno premještanje u inozemstvo (ZZS ne predviđa vremensko ograničenje)
- mjera premještanja u odnosu na ugrožene osobe - pritvorenike ili zatvorenike primjenjuje se u okviru zatvorskog sustava Republike Hrvatske (trebalo bi formirati posebne ustanove/odjele gdje bi se te osobe smještale)
- može se primjenjivati kao hitna mjera do donošenja odluke Povjerenstva - uklanjanje osobe od potencijalnog izvora neposredne opasnosti
- provodi se u dogovoru s ugroženom osobom - radi kvalitetnog odabira mjesta premještaja.

Mjera prikrivanja identiteta

- obuhvaća izradu i uporabu osobnih isprava u kojima su privremeno promijenjeni osobni podaci.

Mjera prikrivanja vlasništva

- izrada i uporaba isprava o vlasništvu ugrožene osobe
- privremenog su karaktera - ne mijenjaju se stvarno osobni podaci i podaci o vlasništvu u odgovarajućim evidencijama
- najčešće se provodi kao hitna mjera zajedno s premještajem da se zametne trag ugroženoj osobi
- izradu i uporabu privremenih isprava o identitetu te vlasništvu ugrožene osobe odobrava jedinica za zaštitu
- originalne isprave uključene osobe pohranjuju se u Jedinici za zaštitu.

Promjena identiteta

- potpuna i trajna izmjena dijela ili svih osobnih podataka uključene osobe (izmijenjeni podaci ne smiju odgovarati podacima neke druge osobe)
- iznimna mjera - primjenjuje se uz prethodnu suglasnost Povjerenstva
- dobivanje novog identiteta nema utjecaja na statusna i druga prava i obaveze uključene osobe (imovinska, nasljedna prava, obveza otplate kredita, plaćanja alimentacije i sl.)
- svi kontakti koji se odnose na statusna i druga prava ugrožene osobe obavljaju se posredstvom Jedinice za zaštitu koja osigurava nazočnost te osobe u pojedinim postupku
- nakon promjene identiteta pristup izvornom identitetu odobrava i nadzire jedinica za zaštitu
- originalne isprave uključene osobe pohranjuju se u Jedinici za zaštitu (osoba ne može imati istovremeno stare i nove dokumente)
- jedinica za zaštitu uvijek zna gdje se osoba nalazi
- kada se uključenu osobu poziva kao svjedoka u kaznenim postupcima za kaznena djela počinjena prije uključivanja u Program, pozivi će mu biti uručeni posredstvom Jedinice za zaštitu, koja će uključenoj osobi osigurati dolazak pred sud.

4. Dječja prava

Djeca se rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima.

S obzirom na svoju psihičku i fizičku nezrelost djeca predstavljaju posebno osjetljivu grupu te se iz tog razloga nameće potreba posebno naglasiti i istaknuti prava koja su im zagwarantirana.

Ovisno o pravnom sustavu razlikuje se pojam i definicija djeteta.

U smislu UN-ove Konvencije o pravima djeteta djetetom se smatra svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se prema zakonu primjenjivom na dijete punoljetnost ne stječe ranije.

U hrvatskom pravnom sustavu u kaznenopravnim predmetima dijete je osoba koja nije navršila 14 godina, dok se maloljetnikom smatra osoba od 14 do 18 godina.

U smislu Obiteljskog zakona, osoba stječe poslovnu sposobnost punoljetnošću, odnosno sklapanjem braka prije punoljetnosti ili kada je starija od šesnaest godina, a postala je roditelj.

4.1. Dijete - žrtva kaznenog djela

Svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djeteta, a centar za socijalnu skrb je dužan poduzeti mjere za zaštitu djeteta. U slučaju da je dijete oštećeno kaznenim djelom centar za socijalnu skrb će o tome izvijestiti policiju ili državno odvjetništvo

Svako dijete kao i bilo kojoj druga osoba može podnijeti prijavu ili zatražiti pomoć u svezi bilo kakva neprimjerena ponašanja na štetu djeteta.

Ovo je moguće učiniti pri:

- centru za socijalnu skrb
- školi koja je dužna o tome obavijestiti nadležne institucije
- policiji (policijskim službenicima koji se specijalizirano bave predmetima kaznenopravne zaštite djece i maloljetnih osoba)
- pravobraniteljici za djecu
- nevladinim udrugama koje se bave zaštitom prava djece
- državnom odvjetništvu neposredno

Ne postoje ograničenja u odnosu na mogućnost i načine prijavljivanja prekršaja i kaznenih djela.

Prijavu može podnijeti dijete-žrtva, njegov zakonski zastupnik ili svaki drugi građanin, pravna osoba ili državno tijelo koje ima saznanja da je počinjeno kazneno djelo, a ona može biti i anonimna ili pod pseudonimom.

Kaznenu prijavu od oštećenog djeteta ili njegovog roditelja odnosno zakonskog zastupnika u pravilu će zaprimiti specijalizirani policijski službenik za maloljetničku delinkvenciju i kaznena djela na štetu mladeži i obitelji.

Kaznenu prijavu moguće je zaprimiti u policijskoj postaji, ali i u domu djeteta ili centru za socijalnu skrb ukoliko iz okolnosti slučaja proizlazi da bi se na taj način bolje zaštitio interes djeteta i smanjila sekundarna viktimizacija.

Maloljetnik koji je navršio šesnaest godina može sam podnijeti prijedlog za progon ili privatnu tužbu. Maloljetnik koji nije navršio šesnaest godina to može učiniti samo putem zakonskog zastupnika.

Djeca, roditelji te sve osobe koje trebaju savjet mogu se obratiti telefonskim savjetovalištim kao što su „SOS telefon“, „Hrabri telefon“, „Plavi telefon“ itd. koji djeluju po svim većim gradovima u Republici Hrvatskoj.

Hrabri telefon (0800 0800) oglašava se u dnevnom tisku, a specijaliziran je za pružanje pomoći djeci žrtvama zlostavljanja i zanemarivanja, njihovim roditeljima i skrbnicima te stručnjacima koji rade s djecom.

Linija je otvorena svakim radnim danom od 9 do 18 sati, besplatna je za pozivatelje i jedina je telefonska linija te vrste u Hrvatskoj.

Na pozive odgovaraju posebno educirani volonteri, budući mladi stručnjaci mentalnog zdravlja kojima je u svrhu njihova daljnjeg profesionalnog i osobnog rasta i razvoja, ali i kvalitete pruženih usluga pružena redovita supervizijska podrška te dodatna edukacija.

Linija je prvenstveno savjetodavna, no ukoliko savjetnik procjeni ugroženost djeteta u dogovoru s pozivateljem šalje anonimnu obavijest nadležnim institucijama.

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba specijalizirana je zdravstvena ustanova koja se financira iz sredstava grada Zagreba, a bavi se pružanjem pomoći djeci žrtvama psihičkog i fizičkog nasilja.

Uloga centra za socijalnu skrb

Svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zlorabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djeteta, a centar za socijalnu skrb je dužan poduzeti mjere za zaštitu djeteta.

U slučaju da centar za socijalnu skrb zaključi da je dijete oštećeno kaznenim djelom o tome će izvijestiti policiju ili državno odvjetništvo.

Kako se vodi obavijesni razgovor s djetetom u policiji?

U policijskoj istrazi ne postoje posebna ograničenja u odnosu na trajanje obavijesnih razgovora s djecom ili njihovog boravka u prostorijama policije, no generalna je preporuka svim policijskim službenicima da navedeno vrijeme mora biti što kraće te djecu i maloljetnike ne treba zadržavati u prostorijama policije nakon što se ispuni svrha njihovog dolaska.

Tijekom policijske istrage za ispitivanje djeteta odgovoran je policijski službenik koji ispituje dijete. Tijekom provođenja izvida kaznenih djela obavijesni razgovor s djetetom ili maloljetnom osobom obaviti će specijalizirani policijski službenici za maloljetničku delikvenciju, osim ako to zbog okolnosti slučaja nije moguće.

Specijalizirani policijski službenici za mladež su službenici educirani za rad s najmlađom dobnom skupinom u slučajevima kada su djeca i maloljetne osobe počinitelji kažnjivih radnji i u slučajevima kada su na njihovu štetu počinjene

određene kažnjive radnje. To su policijski službenici sa afinitetom za rad s najmlađom dobnom skupinom, visoke naobrazbe, pretežito društvenog usmjerenja /dipl. kriminalist, socijalni pedagog, pedagog, psiholog, socijalni radnik, pravnik i slično/, sa završenim specijalističkim tečajem za poslove koji uključuju rad s maloljetnim osobama.

Navedeni tečaj traje šest tjedana tijekom kojih se, između ostalog, posebno educiraju o metodama i tehnikama intervjuiranja djece - počinitelja kažnjivih radnji. Ovlašteni su obavljati obavijesne razgovore s djecom i maloljetnim osobama, a prethodno prolaze posebne specijalističke tečajeve.

Prilikom obavljanja intervjuja, odnosno ispitivanja djeteta - žrtve kaznenog djela specijalizirani policijski službenici mogu ga uputiti stručnjacima koji se bave zlostavljanom djecom, a koji potom mogu posredno svjedočiti o onome što im je dijete ispričalo.

Ispitivanje djeteta provodi se u nazočnosti roditelja, skrbnika, udomitelja, osobe kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj ili stručne osobe centra za socijalnu skrb, po mogućnosti u domu djeteta. Iznimno prikupljanje obavijesti od djeteta smije se obaviti i u školskim prostorima u prisutnosti ravnatelja škole ili pedagoga, odnosno psihologa kojeg on odredi i to samo ako roditelj, skrbnik, udomitelj, osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj ili stručna osoba centra za socijalnu skrb ne može ili ne želi doći.

Roditelj, skrbnik, udomitelj, osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj ili stručna osoba centra za socijalnu skrb neće biti nazočni prikupljanju obavijesti od djeteta ili maloljetnika ako postoji sumnja da su počinili kazneno djelo ili prekršaj na štetu djeteta ili maloljetnika.

Sudski postupak - kako se ispituje dijete kao svjedok/oštećenik? (istraga i glavna rasprava)

Zakon o kaznenom postupku ne dopušta mogućnost da se obavijesti od djeteta ili maloljetnika koje prikupi policija koriste kao dokaz u kaznenom postupku.

Maloljetnik ne može biti ispitan kao svjedok ako s obzirom na dob i duševnu razvijenost nije sposoban shvatiti značenje prava da ne mora svjedočiti, ali se saznanja dobivena od njega putem stručnih osoba, rođaka ili drugih osoba koje su s njim bile u kontaktu mogu koristiti kao dokaz. Također, pri ispitivanju maloljetne osobe, osobito ako je oštećena kaznenim djelom, postupit će se obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje maloljetnika.

Ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta kao svjedoka provodi sudac istrage. Ispitivanje će biti provedeno bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni

pomoćnik. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, a osim kad to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu - svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način.

Ako se kao svjedok ispituje dijete oštećeno kaznenim djelom, ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe. Istražni sudac će naložiti da se ispitivanje svjedoka snimi video i zvučnom snimkom. Ispitivanje će se provesti bez nazočnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi tako da mu stranke mogu postavljati pitanja putem istražnog suca te psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe.

Ako se kao svjedok ispituje dijete ili mlađi maloljetnik oštećen jednim ili više od navedenih kaznenih djela (teško ubojstvo, čedomorstvo, sudjelovanje u samoubojstvu, protupravno oduzimanje slobode, otmica, zlostavljanje u obavljanju službe ili javne ovlasti, nasilničko ponašanje u obitelji, silovanje, spolni odnošaj s nemoćnom osobom, prisila na spolni odnošaj, spolni odnošaj zlouporabom položaja, spolni odnošaj s djetetom, bludne radnje, zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom, podvođenje, iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju, upoznavanje djece s pornografijom, rodoskrvnuće, povreda dužnosti uzdržavanja, oduzimanje djeteta ili maloljetne osobe, promjena obiteljskog stanja, napuštanje djeteta, zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe, izvanbračni život s maloljetnom osobom, sprječavanje i neizvršenje mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe, trgovanje ljudima i ropstvo, međunarodna prostitucija) takvo se ispitivanje može provesti najviše dva puta. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe.

Djeca i mlađi maloljetnici kao svjedoci oštećeni kaznenim djelom mogu se, umjesto u sudu, ispitati u svome stanu ili drugom prostoru u kojem borave ili u centru za socijalnu skrb. Kad je dijete ili mlađi maloljetnik ispitan na gore navedeni način, na glavnoj raspravi uvijek će se pročitati zapisnik o iskazu svjedoka, odnosno reproducirati snimka ispitivanja.

Podaci prikupljeni putem audio-video uređaja uništiti će se protekom roka od pet godina od pravomoćnosti presude.

Nadalje, ako se kao svjedok ispituje maloljetnik, vijeće može naložiti da ga izvan glavne rasprave ispita predsjednik vijeća ili sudac član vijeća, ili da se ispitivanje obavi preko istražnog suca na čijem se području svjedok, odnosno vještak nalazi.

Svaki Županijski sud u RH posjeduje tehniku kojom se može snimati dijete u posebnoj prostoriji, kao i veći Općinski sudovi tako da se dijete saslušava u posebnoj prostoriji uz pomoć stručne osobe, stručnog suradnika ili socijalnog pedagoga.

Ograničavanje broja ispitivanja djeteta zakonski je regulirano samo u odnosu na sudski postupak koji predviđa da dijete i mlađi maloljetnik kao žrtve kaznenih djela budu ispitani najviše dva puta tijekom postupka. Međutim, u praksi ne znači da će dijete o okolnostima djela doista najviše dva puta i biti ispitano jer sudskom postupku prethodi i postupak policijske istrage.

Podaci o maloljetniku koji sudjeluje u postupku predstavljaju tajnu te tijelo i osoba koja je upoznata s tim podacima dužna ih je čuvati kao tajnu.

Od otvaranja pa do završetka glavne rasprave vijeće može u svako doba, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi zaštite probitaka maloljetnika.

Također, ako je maloljetna osoba nazočna na glavnoj raspravi kao svjedok ili oštećenik, bit će udaljena iz sudnice čim njezina nazočnost više nije potrebna.

Kazneni zakon propisuje da zastara kaznenog progona za kaznena djela počinjena na štetu djeteta i maloljetne osobe ne teče do njihove punoljetnosti!!!

Na taj način se djeci na čiju štetu je kazneno djelo počinjeno daje mogućnost da nastupanjem punoljetnosti neovisno o svojim roditeljima i zakonskim zastupnicima pokrenu kazneni progon počinitelja.

Podaci iz kaznene evidencije

Podaci iz kaznene evidencije o počinitelju kaznenog djela za kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa koje je počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi mogu se iznimno i na njihov obrazloženi zahtjev dati na uvid ustanovama kojima su djeca ili maloljetnici povjereni na odgoj, obrazovanje, njegu ili skrb.

Takvim će ustanovama iznimno biti omogućen uvid u kaznene evidencije (a neće im se dostavljati izvodi iz kaznene evidencije) u pogledu osobe koja je pravomoćno osuđena za takvo kazneno djelo i to samo kada je podnesen obrazložen zahtjev. Krug ovlaštenika na pristup kaznenim evidencijama ovom je ograničen samo na one subjekte koje su registrirane za obavljanje djelatnosti odgoja, skrbi, njege i obrazovanja djece i maloljetnika.

Podaci iz kaznene evidencije o izrečenoj sigurnosnoj mjeri zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti o počinitelju kaznenog djela iznimno će bi dostavljeni tijelima nadležnim za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene djelatnosti

Zaštita djece-žrtava u međunarodnim slučajevima (npr. djeca žrtve trgovanja ljudima)

Republika Hrvatske je usvojila Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima te je osnovala Nacionalni odbor još 2002. godine. Od tada RH je poboljšala prava žrtava trgovanja ljudima, usmjeravajući se na identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, posebno razvijajući zakonodavstvo, operativu, prevenciju, edukaciju i međunarodnu suradnju za suzbijanje trgovine ljudima.

Na području RH postoje dva službena skloništa za žrtve trgovanja ljudima, a financiraju se sredstvima iz Državnog proračuna. Djeci žrtvama trgovanja ljudima, kao i svim ostalim žrtvama ovog kaznenog djela, osiguravaju se individualizirani programi podrške koji se očituju kroz pružanje sve potrebne psihosocijalne, pravne i zdravstvene pomoći, sukladno posebnim potrebama žrtve. Ujedno, osigurano je dežurstvo dvadeset i jednog županijskog koordinатора za žrtve trgovanja djecom koji se bavi aktivnostima iz nadležnosti socijalne skrbi, u svakom pojedinom slučaju trgovanja djecom, na području svake županije.

Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2009. do 2011. godine predstavlja nastavak aktivnosti svih nadležnih institucija u ovom području te nadogradnju uspostavljenog sustava suzbijanja trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj. Njime se predviđa niz mjera koje se izravno odnose na zaštitu djece žrtava trgovanja ljudima, kao posebno ranjive skupine. Neke od njih su:

- Donošenje Nacionalnog plana protiv seksualnog iskorištavanja djece
- Donošenje Nacionalne strategije zaštite djece od zlostavljanja i zanemarivanja
- Izrada Pravilnika kojim se regulira pružanje skrbi izvan vlastite obitelji za djecu i odrasle- žrtve trgovanja ljudima
- Osiguravanje kontinuiteta rada službenih i alternativnih skloništa za djecu i odrasle žrtve trgovanja ljudima
- Nastavljanje obrazovanja prosvjetnih radnika i učenika o suzbijanju trgovanja ljudima
- Obrazovanje djece i mlađih punoljetnih osoba u domovima za djecu bez odgovarajuće skrbi i domovima za djecu s poremećajima u ponašanju

Zakonodavstvo RH na području suzbijanja trgovine ljudima i odredbi o pomoći i zaštiti žrtava trgovine ljudima u potpunosti je usklađeno s pravnom stečevinom EU.

Vlada Republike Hrvatske je u studenom 2008. godine usvojila Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, u okviru kojeg su razrađene obveze svakog nositelja unutar sustava suzbijanja trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj.

5. Izvješće o stanju sigurnosti u Virovitičko-podravskoj županiji za 2011. godinu

(izvor: www.virovitica.net od 1. prosinca 2012. godine)

Tijekom 2011. godine u Virovitičko-podravskoj županiji počinjeno je 1407 kaznenih djela, odnosno 61 djelo više nego u 2010. godini.

Ukupno je razjašnjeno 78,7 % kaznenih djela, što svrstava PU Virovitičko-podravsku na 5. mjesto u državi po uspješnosti.

U odnosu na 2010. godinu povećan je broj teških krađa, kaznenih djela gospodarskog kriminala te zloporabe droga.

Prošle godine zabilježeno je 484 prekršaja protiv javnog reda i mira, odnosno 35 prekršaja manje nego 2010. godine. Po brojnosti se ističu prekršaji prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (397), Zakonu o osobnoj iskaznici (259), Zakonu o obveznom osiguranju u prometu (232) i Zakonu o prebivalištu i boravištu građana (126).

U cestovnom prometu registrirana je 625 prometnih nesreća, dok ih je u 2010. godini registrirano 661, a smanjen je i broj poginulih osoba u prometu sa 15 (koliko ih je bilo 2010. godine) na 12.

6. Zaključno - što ukratko treba znati o kaznenom postupku

6.1. Kome i kako prijaviti kazneno djelo

Ovisno o tome koje je kazneno djelo počinjeno, kaznenu prijavu, prijedlog za progon ili privatnu tužbu valja podnijeti mjesno i stvarno nadležnom tijelu.

Naime, za **najteža kaznena djela** primjerice ubojstva, silovanja, trgovanje ljudima i ropstvo, spolni odnošaj sa djecom, razbojništvo kada je primijenjeno oružje, kazneni progon po službenoj dužnosti provodi nadležno **županijsko državno odvjetništvo**.

Za većinu kaznenih djela kazneni postupak pokreće i vrši progon **općinsko državno odvjetništvo**, i to - *po službenoj dužnosti* ili *po prijedlogu za progon od strane oštećenika*.

To su u pravilu kaznena djela za koja je propisana **kazna zatvora do deset godina zatvora**.

Kaznena djela koje općinski državni odvjetnik goni **po službenoj dužnosti**: npr. kaznena djela **teške tjelesne ozljede, zapuštanje i zlostavljanje djeteta i maloljetne osobe, nasilničko ponašanje u obitelji, krađa, teška krađa, prijevara, razbojništvo iz čl. 218 st. 1. KZ, iznuda, protupravno oduzimanje slobode i dr.**

Za pojedina kaznena djela potreban je **prijedlog za poduzimanje progona od strane oštećenika** bez kojeg državni odvjetnik nema ovlaštenja voditi postupak.

Npr. kazneno djelo **prijetnje** iz članka 129. st. 2. Kaznenog zakona, **uništenje i oštećenje tuđe stvari** iz čl. 222. st. 1. Kaznenog zakona,

Za kaznena djela koja se progone po prijedlogu oštećenika, oštećenik mora podnijeti prijedlog za progon u roku od **3 mjeseca** od dana kada je oštećenik saznao za kazneno djelo ili počinitelja.

U odnosu na gore navedena kaznena djela važno je reći da **oštećenik koji je podnio prijedlog za progon** za određeno kazneno djelo, primjerice kazneno djelo prijetnje iz čl. 129. st. 2. KZ može slobodno disponirati tim svojim zahtjevom tijekom cijelog postupka sve **do završetka glavne rasprave**. To znači da u svakom trenutku **može povući prijedlog za progon protiv određene osobe** u kojem slučaju državni odvjetnik ne može nastaviti progon budući više nema prijedloga ovlaštenog tužitelja - oštećenika.

To pravo oštećenici ne smiju zloupotrebjavati, a što slijedi i iz odredbe čl. 51. ZKP iz koje proizlazi da u slučaju da je oštećenik povukao već podneseni prijedlog za progon **ne može ponovo podnijeti prijedlog za progon u odnosu na isti događaj protiv istog počinitelja**.

Podnositelj prijedloga za kazneni progon može već i u fazi prije podizanja optužnice pred državnim odvjetnikom izjaviti da odustaje od kaznenog progona u kojem slučaju neće doći do podizanja optužnice, pa kada oštećenik iz bilo kojeg razloga (pomirenje sa počiniteljem ili mu se počinitelj već ispričao, nadoknadio štetu oštećeniku i slični razlozi) odluči povući prijedlog kako ne bi došlo do nepotrebnih troškova i nesvrhovitog pokretanja pravosudnog aparata treba to učiniti u toj fazi postupka.

U koliko saznate da je **počinjeno kazneno djelo**, samo počinjenje kaznenog djela i počinitelja, ukoliko vam je poznat, **možete prijaviti**:

- policiji
- državnom odvjetništvu
- centru za socijalnu skrb
- nevladinim Udrugama koje djeluju na vašem području, a svrha im je zaštita i pružanje pomoći žrtvama nasilja svih oblika
- u školama razredniku, pedagogu, ravnatelju, psihologu.

Kaznena prijava može biti podnesena

- telefonom i telefaksom
- anonimnim pismom
- pisanim putem
- usmeno na zapisnik.

Kaznena prijava podnosi se u pravilu državnom odvjetništvu, policiji, centru za socijalnu skrb koje je mjesno nadležno na području gdje se događaj odvijao, odnosno gdje je kazneno djelo počinjeno ili je pokušano. Međutim nećete pogriješiti ukoliko podnesete kaznenu prijavu onoj instituciji koja djeluje na području vašeg boravka ili instituciji koja vam je najbliža u trenutku kada je potrebno prijaviti događaj.

Da bi državno odvjetništvo moglo postupati po kaznenoj prijavi u njoj moraju biti naznačeni:

- određene osobe, imenom i prezimenom, za koje sumnjate da su počinitelji, ukoliko su vam ti podaci poznati i oštećenici odnosno žrtve na čiju štetu je počinjeno kazneno djelo
- određeno vremensko razdoblje kroz koje je počinjeno kazneno djelo,
- gdje se događaj odvijao,
- opisati događaj,
- naznačiti i imena osoba koje bi eventualno imale saznanja o tom događaju

Ukoliko je kaznena prijava u tolikoj mjeri neodređena da se iz nje ne može zaključiti o kojem bi se kaznenom djelu radilo, na čiju štetu je djelo počinjeno i u kojem vremenskom razdoblju jer je kaznena prijava preopćenita tada će državni odvjetnik pozvati podnositelja kaznene prijave, ukoliko je poznat, da u određenom roku ispravi podnesak odnosno kaznenu prijavu ili će poznatog podnositelja pozvati u državno odvjetništvo da pojasni navode iz kaznene prijave kako bi se po njoj moglo postupati.

Ukoliko podnositelj kaznene prijave nakon poziva na ispravak ili po pozivu državnog odvjetnika da pojasni kaznenu prijavu u za to ostavljenom roku ne dopuni, ispravi prijavu ili ako državnom odvjetniku vrati neispravljeni podnesak, tada državni odvjetnik po takvoj prijavi neće postupati nego će kaznenu prijavu rješenjem odbaciti.

Kada se upućuju podnesci državnom odvjetništvu i sudu potrebno je da ti podnesci sadrže sve potrebne podatke kako bi se po tim podnescima moglo postupati. Dakle, potrebno je podneske tako sročiti da se iz njih jasno može zaključiti što se podneskom zahtjeva od tijela kojemu je podnesak upućen.

Svaki podnesak sudionika u postupku treba podnositi u dovoljnom broju primjeraka, za tijelo kojem je podnesen i protustranku, u protivnom će postupajuće tijelo na trošak podnositelja umnožiti podnesak.

6.2. Tko postupa po kaznenoj prijavi

Ukoliko je kaznena prijava i prijedlog za kazneni progon vjerodostojan i sadrži sve što je potrebno da se po njemu postupa državni odvjetnik **će provesti izvide** sam ili će zatražiti da to učini policija ili će se obratiti drugim institucijama i tijelima koja će pomoći u prikupljanju podataka potrebnih za rasvjetljavanje događaja.

Državni odvjetnik će poduzeti **dokazne radnje** za čije je provođenje ovlašten ili će naložiti provođenje dokaznih radnji policijskim istražiteljima, vještacima i drugim za to ovlaštenim tijelima, a koje dokazne radnje su potrebne da se utvrdi počinitelj i dokažu elementi kaznenog djela i da se počinitelj adekvatno kazni.

Dokazne radnje provodi:

- nadležni **državni odvjetnik**,
- temeljem naloga državnog odvjetnika **policijski istražitelj** - policijski službenik stručno osposobljen i ovlašten za poduzimanje pojedinih dokaznih radnji
- temeljem zahtjeva državnog odvjetnika **sudac istrage** provodi dokaznu radnju ispitivanja djece i maloljetnika do 18 godina kao oštećenika, žrtve i svjedoka

Dokazne radnje mogu biti npr. **očevidi, rekonstrukcije, prepoznavanje počinitelja po svjedocima, razna vještačenja**, a osobito **ispitivanje oštećenika/ žrtve i svjedoka**.

Nakon provođenja izvida, dokaznih radnji ili istrage državni odvjetnik donosi odluku i može podići optužnicu ili odbaciti podnesenu kaznenu prijavu.

6.3. Kako preuzeti / nastaviti progon počinitelja

Ukoliko državni odvjetnik rješenjem odbaci kaznenu prijavu dužan je o tome obavijestiti oštećenika koji u roku od 8 dana od primitka tog rješenja može nastaviti progon počinitelja. U tu svrhu oštećenik ima pravo pregledavati državno odvjetnički spis, preslikavati spis i presnimavati snimke učinjene tijekom postupka.

Na koji način će oštećenik preuzeti progon u slučaju da je njegova kaznena prijava rješenjem državnog odvjetnika odbačena?

O postupanju u tom slučaju oštećenik će biti upućen uputom o pravnom lijeku ispisanom na dnu tog rješenja. Postoje dvije moguće situacije. Ukoliko u tijeku izvida i dokaznih radnji državni odvjetnik nije ispitao osumnjičenika uz audio video snimanje tada je potrebno da oštećenik kao tužitelj podnese zahtjev za takovo ispitivanje sucu istrage nadležnog Županijskog suda jer je takovo ispitivanje preduvjet za podizanje optužnice. Ukoliko je osumnjičenik ispitan uz audio video snimanje tada treba podići optužnicu nadležnom sudu.

Ukoliko državni odvjetnik odustane od optužbe tijekom kaznenog postupka, dakle nakon podizanja optužnice, oštećenik kao tužitelj može nastaviti progon pred postupajućim sucem, o čemu će ga sud i poučiti ili na samoj raspravi ili dopisom ukoliko oštećenik nije primio poziv za tu glavnu raspravu. U slučaju da je uredno pozvan a nije pristupio na raspravu ili se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promijene adrese smatrat će se da oštećenik ne želi nastaviti progon počinitelja.

No i u tom slučaju oštećenik može u roku od 8 dana od primitka presude postupajućem sudu podnijeti molbu za povrat u prijašnje stanje i izjavu da želi nastaviti progon ukoliko postoje opravdani razlozi zbog kojih nije pristupio na raspravu ili smatra da nije uredno pozvan. Ukoliko sud prihvati takvu molbu zakazat će ponovo raspravu i donijeti novu presudu kojom će ukinuti ranije donesenu presudu, a ukoliko oštećenik ne dođe na tu raspravu prijašnja presuda ostati će na snazi.

U slučaju da državni odvjetnik ne izvijesti oštećenika o odluci da neće poduzeti progon ili sud ne izvijesti oštećenika da je državni odvjetnik odustao od kaznenog progona tada oštećenik može u roku od 6 mjeseci od dana kada je kaznena prijava rješenjem odbačena odnosno u roku od 3 mjeseca od dana kada je sud donio rješenje o obustavi postupka dati izjavu pred nadležnim sudom da namjerava nastaviti kazneni postupak.

Oštećenik kao tužitelj nakon preuzimanja progona ima ista prava koja ima državni odvjetnik.

6.4. Iskazivanje oštećenika / žrtve i svjedoka

Oštećenik/žrtva i osobe koje imaju saznanja o kaznenom djelu često i nekoliko puta iskazuju.

Oštećenik/žrtva iskazuje prvi puta podnoseći prijavu koja se u prostorijama policije zaprima na zapisnik o podnošenju kaznene prijave. Osobe koje imaju saznanja o događaju **pred policijom** daju izjavu kao građani koja se bilježi kao službena bilješka i ta izjava nije dokaz u kaznenom postupku.

U tijeku predkaznenog postupka državno odvjetništvo pozvati će **žrtvu/oštećenika** ako su punoljetne osobe da iskazuju pred tim tijelom. Oštećenik/žrtva iskazuju kao svjedoci. Poziv državnog odvjetnika ili policijskog istražitelja može biti upućen telefonskim putem ili pisanim pozivom.

Važno je da se oštećenici/žrtve i ostali svjedoci odazovu pozivu a ukoliko nisu u mogućnosti odazvati se pozivu iz bilo kojeg razloga potrebno je da o tome izvijeste postupajuće tijelo, telefonom ili pisano, na što se upozorava i u pisanom pozivu. Ukoliko oštećenik/žrtva nije u mogućnosti pristupiti zbog slabe pokretnosti, narušenog zdravlja i sličnih poteškoća državni odvjetnik, odnosno sud u daljnjem postupku ispitati će tu osobu u njezinom domu.

Ako uredno pozvani svjedok ne dođe, a ne opravda izostanak ili se udalji s mjesta gdje treba biti ispitan može se prisilno dovesti radi obavljanja radnje njegova ispitivanja.

Ispitivanje žrtve/oštećenika i svjedoka pred državnim odvjetništvom **može biti snimano audio-video uređajem** o kojem ispitivanju se sastavlja zapisnik o ispitivanju svjedoka, odnosno svjedoka oštećenika/žrtve, kao što se sastavlja zapisnik o ispitivanju svjedoka, oštećenika/žrtve i kada isti daje iskaz **bez audio video snimanja**.

Ukoliko se dokazna radnja ne snima audio video uređajem u prostoriji državnog odvjetništva u kojoj se provodi ispitivanje punoljetne žrtve/oštećenika i svjedoka nazočan je državni odvjetnik koji provodi dokaznu radnju ispitivanja i zapisničar. Ukoliko je žrtva/oštećenik angažirala opunomoćenika (odvjetnika koji joj pruža pravnu pomoć) i opunomoćenik uz predočenje punomoći može biti nazočan tom ispitivanju.

Svjedoci i tijekom dokazne radnje ispitivanja i tijekom rasprave pred sudom ispituju se svaki posebno bez ostalih svjedoka.

Žrtva/oštećenik, kao i svjedok prilikom iskazivanja i pred državnim odvjetnikom i **pred sudom tijekom rasprave** biti će prvotno upitani da daju svoje osobne podatke, zatim će biti upozoreni na obvezu davanja istinitog iskaza i posljedice ukoliko se utvrdi da je dala lažan iskaz.

Upozoriti će ga se da nije obavezan odgovarati na pojedina pitanja ako je vjerojatno da bi time izložio sebe ili bliskog rođaka kaznenom progону, teškoj sramoti ili znatnoj materijalnoj šteti.

Osobe koje su oslobođene obveze svjedočenja biti će upozorene da nisu dužne svjedočiti ukoliko to ne žele.

Sve nazočne osobe tijekom ispitivanja pred državnim odvjetnikom ili policijskim istražiteljem bit će upozorene da je ispitivanje tajno i da ne smiju nikome govoriti o onome što su saznale tijekom te dokazne radnje.

Oštećenika/žrtvu kaznenog djela državni odvjetnik tijekom provođenja dokazne radnje, odnosno sud na raspravi, upitat će da li **postavlja imovinsko pravni zahtjev** i u kojem iznosu. Potrebno je tada točno navesti zahtjev, zahtijevati točno određeni iznos i ukoliko je to moguće potkrijepiti taj zahtjev dokazima (dokumentacijom, računima i slično).

Nakon toga **bit će pozvani svjedoci da daju iskaz**, i to na način da ispričaju **svoja saznanja o predmetnom događaju**, o izvorima odakle crpe svoja saznanja. Važno je da pri tom govore **o onome što su oni vidjeli i čuli**, a ukoliko crpe saznanja od druge osobe potrebno je da to tako i kažu.

Tijekom rasprave pred sudom može se provesti i suočavanje svjedoka sa drugim svjedokom ili okrivljenikom.

Nakon danog iskaza osoba koja provodi radnju državni odvjetnik ili sudac glasno diktira na zapisnik samo bitni sadržaj danog iskaza kao i odgovori na postavljena pitanja.

Nakon što je izjava upisana u zapisnik osoba koja provodi dokaznu radnju ispitivanja dužna je upozoriti nazočne osobe da imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se zapisnik pročita. Ukoliko osoba koja je dala iskaz ima primjedbi na tijek ispitivanja i sadržaj zapisnika **može staviti primjedbu na zapisnik.** Nakon toga ispitivana osoba potpisuje zapisnik na svakoj stranici zapisnika. Ukoliko je nepismena stavlja otisak kažiprsta desne ruke, dok će zapisničar ispod njezinog otiska upisati njezino ime i prezime. Ispitana osoba može i odbiti potpisati zapisnik

što će se naznačiti na zapisnik time da je potrebno upisati i razlog odbijanja potpisivanja zapisnika.

6.5. Posebni načini ispitivanja svjedoka

Ukoliko se dokazna radnja ispitivanja oštećenika/žrtve kao svjedoka pred državnim odvjetnikom **snima audio video uređajem** tada se u prostoriji državnog odvjetnika pored državnog odvjetnika i zapisničara u prostoriji nalazi i stručni suradnik za tehničko snimanje. I tijekom tog ispitivanja dokaznoj radnji može nazočiti punomoćnik oštećenika/žrtve. Državni odvjetnik upozoriti će sve nazočne osobe da se dokazna radnja ispitivanja svjedoka snima tehničkim uređajem i da ta snimka ima služiti kao dokaz u postupku. Također će se upozoriti sve osobe da su obvezne sve što su doznale tijekom snimanja čuvati kao tajnu. I o ovoj dokaznoj radnji sastavlja se zapisnik na koji ispitana osoba može staviti primjedbu koja se tiče tijeka ispitivanja i samog snimanja. Ispitana osoba ima pravo pregledati snimku koja će se odmah i reproducirati na njezin zahtjev.

Kada su oštećenici/žrtve ili osobe koje imaju saznanja o događaju **djeca ili maloljetnici** - osobe mlađe od 18 godina **u predkaznenom postupku na zahtjev državnog odvjetnika njihovo ispitivanje provodi sudac istrage.**

Sudac istrage djecu do navršениh 14 godina ispituje putem video linka uz nazočnost stručnog suradnika - psihologa. To znači da su u jednoj prostoriji branitelj osumnjičenika, državni odvjetnik i sudac, a u drugoj prostoriji dijete i stručni suradnik, te se pitanja postavljaju putem stručnog suradnika koji će pitanja stranaka u postupku i suda postavljati primjereno dobi djeteta tako da pitanja dijete razumije. Na isti način ispituju se svjedoci tzv. ugroženi svjedoci i žrtve teških kaznenih djela.

Putem audio-video konferencije, dakle **audio video uređaja na daljinu** također se mogu ispitati svjedoci koji nisu u mogućnosti pristupiti sudu iz raznih razloga, kao i tzv. ugroženi svjedoci. I tada tijelo koje vodi postupak postavlja pitanja, kao i stranke koje se nalaze u mjestu i prostoriji gdje se nalazi postupajuće tijelo, a svjedok iz svog doma ili drugog mjesta na kojem se nalazi odgovara.

Maloljetnike ispituje sudac istrage bez video linka i snimanja tehničkim uređajem i to maloljetnika do navršene 17 godine života u nazočnosti roditelja/zakonskog zastupnika, a nakon navršene 17 godine bez zakonskog zastupnika. Toj dokaznoj radnji ispitivanja maloljetnika može biti nazočan osumnjičenik i njegov

branitelj, državni odvjetnik i punomoćnik oštećenika/žrtve ukoliko ga je angažirala.

Svjedoci žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa mogu također zahtijevati da ih se ispituju putem video linka kako bi se spriječila njihova neugoda prilikom davanja iskaza pred počiniteljem.

Navedeni svjedoci, kao i **žrtve, oštećenici i drugi svjedoci mogu tijekom rasprave zatražiti da se okrivljenik udalji iz sudnice za vrijeme davanja njihova iskaza ili će to zatražiti državni odvjetnik ukoliko ocjeni da se svjedoci boje ili im je nelagodno iskazivati pred okrivljenikom.**

Kada iskazuje tzv. ugroženi svjedok za kojeg prijete opasnost da bi davanjem iskaza izložio sebe ili svoje bliske osobe opasnosti po život zdravlje, slobodu ili imovinu tada on može uskratiti odgovore na pojedina pitanja koji bi ga izložili opasnosti, može uskratiti iskaz u cjelini ali kako bi se dobio njegov cjeloviti iskaz može se uzeti njegova izjava bez navođenja njegovih osobnih podataka ili isti može dati iskaz dajući samo svoje inicijale, ili se svjedoku može dati status „zaštićenog svjedoka“.

II.

Zaštita žena žrtava obiteljskog nasilja

Tražiti pomoć prvi je korak u rješavanju problema.

1. Uvod

Nasilje nad ženama, kao izraz neravnoteže moći i neravnopravnosti spolova, prisutno je stoljećima u svim oblicima povijesnog razvoja društva i rasprostranjeno u svim dijelovima svijeta.

U Republici Hrvatskoj, kao uostalom i u drugim zemljama svijeta, s problematikom nasilja nad ženama živimo desetljećima, ali smo o tome javno progovorile tek osnivanjem nevladinih organizacija početkom devedesetih godina prošlog stoljeća koje su se počele sustavno baviti pružanjem zaštite ženama žrtvama nasilja.

Žene su samoorganiziranjem, aktivističkim entuzijazmom i predanim radom započele borbu za život bez nasilja, za dostojanstvo i ravnopravnost. Od osnivanja prvog SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja 1990.godine u Zagrebu, otvaranja skloništa za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja u okviru Autonomne ženske kuće Zagreb u lipnju 1992.godine, prelazeći dug put, stigle su do Hrvatskog parlamenta sa zahtjevima da se u zakonodavstvu kvalitetnije regulira zaštita žena od svih oblika nasilja i diskriminacije, a posebno obiteljskog nasilja u kojemu su žene najčešće izložene nasilju.

Obitelj bi trebala biti izvor sigurnosti, ljubavi i sreće za svakog njezinog člana no što ako to nije tako?

Napraviti iskorak i promijeniti život iziskuje mnogo hrabrosti, ali potrebno je i poznavati mogućnosti koje pružaju zakonodavstvo i institucionalni mehanizmi. Hoće li, kada i kako žena žrtva obiteljskog nasilja tražiti pomoć ovisi, između ostalog, o njezinoj ekonomskoj i emocionalnoj vezanosti za partnera - nasilnika, o broju djece i materijalnoj situaciji u kojoj se nalazi, o tome je li u djetinjstvu bila izložena zlostavljanju kao i o stajalištu okoline i institucija koje bi trebale pružati pomoć ženama - žrtvama obiteljskog nasilja. Žrtve vrlo teško prolaze kroz labirint zakonodavstva, protokola o postupanju,

ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć, sudjelovanja u sudskom procesu i zato nerijetko odustaju od ostvarivanja svojih prava, pa i samog prijavljivanja nasilja.

Možemo reći da je današnji zakonodavni i institucionalni okvir za zaštitu žrtava nasilja uvelike poboljšan no još uvijek postoje manjkavosti i treba raditi na njihovom otklanjanju kao i na boljem informiranju građana i žrtava o nastalim promjenama. Svakako je važan i stav javnost o nasilju i poruke koje šaljemo kao društvo prema žrtvi. Pitanje je pružamo li kao društvo dovoljno sigurnosti žrtvi obiteljskog nasilja da promijeni stanje, je li jasna poruka društva da za nasilje nema opravdanja.

Iako se nasilje u obitelji tradicionalno smatra privatnom obiteljskom stvari, pokazatelji ukazuju na ozbiljan javno zdravstveni problem.

Prema nekim mišljenjima, nasilje nad ženama je najveći izvanjski činitelj zdravstvenog rizika za žene i dovodi do više povreda negoli prometne nesreće, nezgode i razbojništva nad ženama zajedno. Riječ je, dakle, o problemu koji je osobni, obiteljski i javno zdravstveni!

Prema svemu ovome dolazimo do zaključka da nasilja nije i ne smije biti samo problem pojedinca (žrtve) već je to problem koji traži angažiranost i odgovornost cijelog društva. Samo uzajamnim povezivanjem svih institucija i nevladinih organizacija koje rade na zaštiti i unapređenju prava žrtava nasilja možemo ostvariti primjenu svih pozitivnih propisa koje smo donijeli.

Ovaj priručnik nastao je s ciljem osnaživanja žena za pokretanje promjena i prijavljivanje nasilja te podizanja razine razumijevanja situacije u kojoj se nalaze i koje ih očekuju kada se odluče prijaviti nasilje ili tijekom sudskog procesa.

2. Što je obitelj?

Kada govorimo o obitelji mnogi od nas imaju različito poimanje toga tko sve čini obitelj i iz toga razloga ovdje ćemo navesti tko se sve ubraja u obitelj prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji.

U smislu ovoga Zakona obitelj čine:

- žena i muškarac u braku, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih;
- žena i muškarac u izvanbračnoj zajednici, djeca svakog od njih i njihova zajednička djeca;
- srodnici po krvi u ravnoj lozi bez ograničenja;
- srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno s trećim stupnjem;
- srodnici po tazbini zaključno s drugim stupnjem u bračnoj i izvanbračnoj zajednici;
- osobe koje imaju zajedničku djecu;
- skrbnik i štićenik;
- udomitelj, korisnik smještaja u udomiteljskoj obitelji i članovi njihovih obitelji dok takav odnos traje.

U smislu ovoga Zakona obitelj čine i žena i muškarac koji su živjeli zajedno u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, djeca svakog od njih i njihova zajednička djeca, ukoliko su nakon prekida bračne ili izvanbračne zajednice povod sukoba bili bivši bračni ili izvanbračni odnosi

(Članak 3. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji)

3. Što je nasilje u obitelji?

Postoji nekoliko definicija nasilja nadženom, odnosno nasilja u obitelji. Ovdje ćemo izdvojiti dvije: onu prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji prema kojoj se nasilje u obitelji sankcionira u Republici Hrvatskoj i onu koja opisuje načine i cilj nasilja u obitelji.

1. Nasilje u obitelji je:

Nasilje u obitelji je svaki oblik tjelesnog, psihičkog, spolnog ili ekonomskog nasilja, a osobito:

- tjelesno nasilje, odnosno primjena fizičke sile bez obzira je li nastupila tjelesna ozljeda ili nije,
- tjelesno kažnjavanje i drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe
- psihičko nasilje, odnosno primjena psihičke prisile koja je prouzročila osjećaj straha,
- ugroženost, uznemirenost ili povreda dostojanstva, verbalno nasilje, verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima ili na drugi način grubo verbalno uznemiravanje, uhođenje ili uznemiravanje preko svih sredstava za komuniciranje ili preko elektroničkih i tiskanih medija ili na drugi način ili komuniciranja s trećim osobama, protupravna izolacija ili ugrožavanje slobode kretanja (u daljnjem tekstu: uhođenje i uznemiravanje),
- spolno nasilje, odnosno spolno uznemiravanje,
- ekonomsko nasilje pod kojim se podrazumijeva oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine ili zabrana ili onemogućavanje korištenja osobne i zajedničke imovine ili pokušaj da se to učini te oduzimanje prava ili zabrana raspolaganja osobnim prihodima ili imovinom stečenom osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja ili rada, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i skrb o djeci ili drugim uzdržavanim članovima zajedničkog kućanstva

(Članak 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji)

2. Nasilje u obitelji obilježeno je nastojanjem jednog člana obitelji da uporabom sile, zastrašivanja ili manipulacije uspostavi i održava kontrolu nad drugim članovima obitelji.

Najčešće žrtve nasilja u obitelji su žene, djeca, starije osobe i osobe s invaliditetom.

Nasilje se ne događa slučajno nego služi tome da se svjesno iskazuje moć i kontrola. Uzroci ovakvog ponašanja su višestruki i složeni, te stoga traže i slojevit, odgovor različitih segmenata društva. Nasilje u obitelji ima visoku cijenu koju plaćaju žrtve nasilja, najčešće žene i djeca i čitavo društvo. Jedan od najisplativijih pristupa je učinkovita prevencija nastanka nasilja u obitelji. U tom pogledu su vrlo važne javne kampanje, osvještavanje opće javnosti o neprihvatljivosti nasilja kao načina rješavanja bilo kojeg problema u obitelji te programi izobrazbe različitih ciljanih grupa u društvu.

Nasilje muškaraca povezano je s nasiljem struktura i diskriminacijom žena u društvu kojim dominiraju muškarci.

Upravo su feminističke organizacije te koje su u čitavom svijetu pokrenule svijest o ovom problemu, svojim radom utjecale na izradu svih međunarodnih dokumenta i osnovala čitav sistem zaštite za žene putem skloništa i savjetovališta. UN, Vijeće Evrope, Evropska unija, UNICEF, Svjetska zdravstvena organizacija i drugi prepoznali su da se radi o rodno utemeljenom problemu koji proizlazi iz neravnopravnog odnosa moći među spolovima. Sve ove institucije prihvatile su upravo feminističku ekspertizu, te ju ugradile u osnovne međunarodne dokumente koje je RH preuzela u potpunosti i time se obvezala na njihovo provođenje.

3.1. Oblici nasilja nad ženama u obitelji

Žene su najčešće žrtve nasilja u obitelji. U partnerskom nasilju kao počinitelji prevladavaju muškarci u odnosu na žene, u omjeru oko 9:1.

Od ukupnog broja slučajeva nasilja evidentiranih u sustavu socijalne skrbi, u 72 % slučajeva žrtve su bile ženske osobe, a u 87 % počinitelji su bili muškarci.

Nasilje nad ženom u obitelji najčešće se prepoznaje kao fizičko nasilje iz razloga što je ono jedino očito i ostavlja vidljive tragove ozljeda no u stvarnosti fizičko nasilje predstavlja tek dio nasilnog ponašanja. Zapravo su vrlo rijetki slučajevi gdje postoji samo fizičko ili općenito samo jedan oblik nasilja. Nasilje u obitelji uvijek ima vrlo velik spektar različitih oblika nasilja koji se međusobno izmjenjuju. Ovdje ćemo navesti neke oblike nasilja u obitelji:

1. **Tjelesno nasilje:** Svi oblici tjelesnog zlostavljanja od guranja, šamaranja, čupanja kose, udaranja šakama i nogama, nanošenja povreda različitim sredstvima (predmetima i oružjem), opekotina, a koji mogu rezultirati lakim i/ili teškim tjelesnim ozljedama, invalidnošću pa sve do pokušaja ubojstva. Uključuje i zabranu spavanja, grijanja, hranjenja, zabranu potrebne zdravstvene njege, nasilje nad imovinom ili životinjama.

2. **Psihičko nasilje:** Odnosi se na oblike zlostavljanja s ciljem uspostave moći i kontrole nad ženom. Ono obuhvaća različite zabrane, prijetnje, uvrede, ismijavanje, omalovažavanje, podcjenjivanje, obezvrjeđivanje, proglašavanje psihički bolesnom ili nestabilnom osobom, ucjene, kontrolu kretanja, izolaciju i sl.
3. **Seksualno nasilje:** Odnosi se na tjelesno i psihičko seksualno nasilje, a obuhvaća seksualnu zloupotrebu, silovanje u braku, prisilne seksualne radnje, seksualno uznemiravanje, itd.
4. **Ekonomsko nasilje:** Uključuje oduzimanje materijalnih sredstava, neplaćanje alimentacije i sve druge oblike uskraćivanja sredstava za život (hrane i osnovnih potreba), kontrolirano zapošljavanje ili zabrana zapošljavanja, itd.

3.2. Dinamika nasilja nad ženom (tzv. spirala nasilja)

Nerijetko se nasilje nad ženama u obitelji promatra kao epizodni događaj ili trenutak koji je izmakao kontroli. Zapravo je riječ dugotrajnom i kontinuiranom nasilnom obrascu ponašanja koji se odvija kroz nekoliko faza. Kod dugotrajnog zlostavljanja govorimo o tzv. Spirali nasilja u kojoj se izmjenjuju tri faze:

1. faza stvaranja tenzija (započinjanje jačanje, eskalacija),
2. nasilna faza (eksplozija, nasilno ponašanje) i
3. faza „medenog mjeseca“ (žaljenje, ispričavanje).

U **fazi stvaranja tenzije** nasilnikov stres i napetost rastu, žena postaje svjesna da je napad neizbježan, javljaju se manji incidenti, žena nastoji smiriti situaciju, ali sporovi ostaju neriješeni, zlovolja muškarca ostaje, raste s vremenom i pretvara se u srdžbu. Mnogi muškarci počinju više konzumirati alkohol i pokušavaju izbjeći konflikt. Tijekom ove faze dolazi do emocionalnog (psihičkog) zlostavljanja i popratnog uništavanja ženinog osjećaja vlastite vrijednosti i samoodređenja. Ova faza je karakterizirana željom zlostavljača za ekstremnom kontrolom nad svojom suprugom i obitelji. Ženine manje pogreške dočekane su neprijateljskim verbalnim napadima, često biva optužena za stvari koje nije učinila, često biva stavljena je u izolaciju te joj se dozvoljava komunikacija samo s određenim osobama ili nijednom osobom uopće.

Tijekom dana, tjedana i mjeseci tenzija raste i na kraju dolazi do erupcije u eksplozivno tjelesno nasilje prema ženi kao ulazak u **nasilnu fazu**.

Gotovo odmah tenzija popušta i počinje **faza „medenog mjeseca“**. Tada je zlostavljač tipično ludo zaljubljen, ispričava se i pun je kajanja. On moli za oprost i obećava kako neće više nikad biti nasilan prema ženi koju voli. Kako vrijeme

prolazi on ponovo nastoji uspostaviti kontrolu nad svojom suprugom/partnericom i obitelji, postepeno tenzija raste i krug se nastavlja.

Napomena: Spirala nasilja opisuje kako dolazi do nasilja, ali samo kad se radi o tipu muškarca nasilnika koji ne zna postupati u situaciji sukoba i koji ne prepoznaje svoje osjećaje, pa tako ljubomoru, tugu i strah manifestira ljutnjom. Također ima slabo razvijene komunikacijske vještine i uzak raspon strategija suočavanja sa stresom. Spiralom nasilja nije moguće objasniti dinamiku nasilja u obitelji u kojoj muškarac ženu doživljava kao svoje vlasništvo, te vjeruje da je njegovo pravo i dužnost udariti ženu kad „zasluži“, ali i preventivno.

3.3. Zašto žene ostaju u nasilnom odnosu?

Obiteljsko okruženje bi trebala biti sigurno i podržavajuće okruženje za sve njene članove, jedino tako možemo u budućnosti ostvariti dobre odnose s okolinom i budućim partnerima. No, nažalost, statistike pokazuju da se unutar obitelji događa veliki broj nasilja.

U Hrvatskoj se svakih 15 minuta fizički napadne jedna žena, svaka treća je žrtva fizičkog nasilja, a čak 83% ih nikada ne prijavi zlostavljača!!!! Zašto šute i trpe batine, prikrivaju nasilje? Žene koje prijave nasilje u prosjeku 7-13 godina trpe sve prije nego se odluče na prijavu! Pa da je 7-13 dana bilo bi previše. Veliki broj žena trpi nasilje - zašto?

Postoji veliki broj razloga zbog kojih žene trpe nasilje i pronalaze opravdanje za svoje nasilne partnere i opraštaju im nasilno ponašanje. Prije svega radi se o osobnim razlozima same žene, odgoju i očekivanja zajednice u kojoj obitelj živi, a koja nerijetko vrlo oštro osuđuje ženu koja se odluči na napuštanje nasilnog partnera

Ekonomska ovisnost o muškarcu - Veliki broj žena je nezaposlen i nema vlastitih sredstava za život. Nekim ženama partneri brane da se zaposle iako su obrazovane i sposobne. Takvo ponašanje muškaraca se zapravo odvija s vrlo jednostavnim ciljem - uspostavljanjem kontrole nad ženinim životom.

Djeca - ne žele napustiti partnera jer djeci treba otac. Pretpostavka da djeci treba otac, kakav god da je proizlazi iz predrasuda društva, a neispravna je i dovodi do ozbiljnih posljedica za samu ženu i djecu koja odrastaju u takvoj obitelji. Sva istraživanja pokazuju da djeca koja odrastaju u obiteljima gdje otac zlostavlja majku vrlo često preuzimaju te obrasce ponašanja.

Pronalazak opravdanja za postupke nasilnika - česta je pojava da žena poriče ono što joj se događa i tako zavarava samu sebe i uljepšava stvarnost. Sama se

pokušava uvjeriti da njen brak nije loš brak i da može promijeniti svog partnera te postoji i neka vrsta emocionalne povezanosti.

Samo-okrivljavanje - proizlazi iz niskog samopouzdanja i žena opravdava ponašanje svog partnera tražeći uzroke nasilnog ponašanja partnera u sebi. Smatraju da su same krive za to što im se događa, da nešto ne valja s njima ili u njihovom ponašanju, da nisu dovoljno dobre partnerice ili majke.

Osuda okoline - okolina često smatra da je veza u kojoj se žena nalazi njen izbor, dobre supruge i majke nitko ne tuče, da vjerojatno žena izaziva nasilnika. Ljubomora i materijalno zbrinjavanje obitelji često se prihvaća kao mjerilo brige i ljubavi za obitelj.

Strah - veliki broj žena jednostavno se boji napustiti partnera, strahuju za vlastitu sigurnost i za sigurnost djece.

Sram - dio žena ne želi da njihova priča postane javna jer to smatraju vlastitom sramotom i neuspjehom - a zapravo je to sramota nasilnika i društvo bi se prema njemu tako trebalo postaviti.

Nepovjerenje - dio žena nema povjerenja u institucije, ne vjeruju da će im policija, pravosuđe, liječnik ili socijalni radnik pomoći ili uopće razumjeti njihov problem. Na koncu, postoje žene koje su odrasle u vrlo patrijarhalnom okruženju i smatraju da je nasilničko ponašanje spolna uloga muškarca. Takvo ponašanje sagledavaju kao normalno.

3.4. Ponašanje žrtve kada dođe do nasilja i njena spremnost za promjenu stanja

Izbor ponašanja zlostavljane žene u većini slučajeva ovisi o tome kakav ona ima stav prema nasilju u obitelji. Tu svakako veliku ulogu ima odgoj i odnosi u obitelji u kojima je osoba odrastala. **Moramo imati na umu i činjenicu da su mnoge žene žrtve nasilja zarobljenice svog doma bez prijatelja ili poznatih, bez ikakvih financijskih sredstava, imovine ili zaposlenja.** No trebamo se ovdje zapitati slušamo li ih dovoljno, prepoznajemo li njihove pozive za pomoć i što im mi to kao društvo nudimo kada odluče nešto promijeniti i u tom kontekstu sagledati zašto se odlučuju za tišinu.

Odgovor žene na zlostavljanje često je ograničen mogućnostima koje ima na raspolaganju. Ipak, pokazalo se da se 66% žena učinkovito fizički brani, 41% žena privremeno napušta dom, 20% žena pomoć traži izvan kuće, 25% napušta nasilnu vezu unutar prve 4 godine, 70% napusti nasilnog partner kad-tad.

Neki od načina ponašanja mogu se svrstati u:

1. Negiranje problema

Žene se prave da problem ne postoji te niti ne traže moguća rješenja. Česta posljedica ovakvog ponašanja je neodgovarajuće zdravstveno ponašanje kao što je prekomjerno uzimanje lijekova, prekomjerno konzumiranje alkohola ili droga, pretjerano ili nedovoljno jedenje.

2. Preoblikovanje problema, samooptuživanje i traženje opravdanja

Preoblikovanje veličine problema zapravo znači da kod žene postoji nada i očekivanje da će stvari krenuti na bolje zbog toga jer se oni vole, imaju zajedničku djecu, imovinu i sl. Dio žena opravdava nasilno ponašanje partnera najčešće tražeći uzroke u vlastitom ponašanju izjavama kao što su „Možda sama izazivam nevolju“, „On je nagle naravi, a ja ga provociram kad nešto prigovaram“, „Divan je kad ne pije“, „Kad bih mu mogla pokazati da ga više volim, prestao bi me tući“.

3. Traženje socijalne potpore

Dio žena u kriznoj situaciji traži pomoć od dobrih prijatelja, susjeda ili rodbine jer smatraju da im oni mogu više pomoći nego institucije (socijalni radnik, liječnik, policija i sl.)

5. Aktivno rješavanje problema

Uz prilagodbu na svakodnevnu situaciju žena zna imati skriveno rješenje koje će joj pomoći u kriznoj situaciji. Najčešće je to plan kuda i kako otići ako situacija postane opasna, ako izgubi kontrolu nad njom ili dotadašnja ponašanja ne daju rezultat. Žene koje trpe teže nasilje češće napuštaju partnera ili traže pomoć, dok se žene koje trpe manje teško nasilje učinkovito same brane. Ono što promatraču može izgledati kao nedostatak ženinog odgovora može u stvari biti proračunata ocjena što je potrebno za preživljavanje u braku, te zaštitu djece.

3.5. Kako prepoznati nasilnika/nasilje i zaustaviti nasilje

Neke karakteristike nasilnika:

Bilo bi neozbiljno i netočno reći da postoje točne karakteristike nasilnika i da je to jednostavno prepoznati no postoji niz karakteristika koje se učestalo javljaju kod osoba sklonih nasilju. Neke od karakteristika su:

Ovisnost o alkoholu i/ili drogama: Uživanje alkohola ili droga je isprika za nasilno ponašanje, ali ne i njegov uzrok. Zasigurno će se muškarac agresivnije ponašati pod utjecajem alkohola ili neke droge, ali oni se mogu smatrati jedino okidačima koji će doprinijeti tome da do nasilnog ponašanja dođe.

Sklonost ljutnji i burnim reakcijama: Muškarac koji previše burno reagira na nedostatak slobodnog mjesta za parkiranje ili ako ga netko gurne u prolazu, muškarac koji često lupa šakom o zid, lomi predmete ili baca stvari u izljevu bijesa, vjerojatno će sve to jednog dana usmjeriti na blisku osobu. Muškarci koji tuku žene su oni koji ne mogu izaći na kraj sa frustracijama i koji to preobraćuju u nasilje kao rješenje svojih problema.

Sve emocije su u vidu ljutnje: Kada je frustriran prikazuje to kroz ljutnju. Kad je tužan poseže za alkoholom i izaziva sukob (muškarci ne plaču). Kad je sretan drogira se da proslavi i zatim traži sukob (za njih je borba uzbudljiva i zabavna).

Naglašena posesivnost: Muškarac brani ženi da izlazi iz kuće, brani joj da se viđa s prijateljicama ili rodbinom, nigdje joj ne dozvoljava da ide sama, zove na kućni telefon desetak puta dnevno kako bi provjerio je li izašla, a ako je ne nađe ili je linija zauzeta, to se kažnjava nasiljem. Istovremeno, on voli društvo, voli biti u krugu svoje obitelji ili prijatelja, ali njoj društveni život nije dozvoljen.

Izražena učestala ljubomora: Nasilni muškarci redovito svoje partnerice optužuju za nevjeru, sumnjaju na svaku osobu muškog spola koja joj se obrati, simptome nekih bolesti pripisuju činjenici da je imala spolni odnos s nekim drugim muškarcem. Ovakva vrsta iracionalne ljubomore može imati dva objašnjenja, ili je on jako nesigurna osoba ili i sam ima vanbračne seksualne veze.

Sklonost nasilju u vezi prije braka: Fizičko nasilje u vrijeme hodanja je garancija za kasnije nasilje. Ukoliko nasilje postane dio jednog partnerskog odnosa, taj će se odnos razvijati sa sve većim intenzitetom i prisutnošću nasilnog ponašanja.

Grubo izražavanje - verbalno nasilje: Ova vrsta nasilja redovito prati fizičko nasilje. Nerijetko muškarci vrijeđaju svoje partnerice svakakvim pogrdnim imenima ili uvredama no, također znaju i na vrlo suptilan način vrijeđati ženu, npr. kroz izražavanje nezadovoljstva za pojedine stvari (neuredna kuća, zapuštena djeca, ona kao bezvrijedna ili nesposobna). Takva vrsta nasilja doprinosi srozavanju ženinog samopoštovanja.

Odrastanje u nasilnoj obitelji - usvojeni model ponašanja: Većina nasilnih muškaraca je u svome djetinjstvu bila izložena nasilju, bilo kao žrtva ili pak svjedok nasilja nad svojom majkom. Odrastajući uz oca koji se tako ponaša u vlastitoj obitelji, dječaci dobivaju poruku da je takvo ponašanje normalno pa i sami postaju nasilnicima kad odrastu, odnosno već i u adolescentnoj fazi (nasilje u vezama).

Nepredvidivo ponašanje: Žene često ne mogu predvidjeti ponašanje svog partnera. On može biti vrlo staložen i tolerantan jedan dan, a već sljedeći imati ispade bijesa.

Okrutnost prema životinjama: Muškarac koji je okrutan prema životinjama vrlo vjerojatno će biti nasilan prema bliskim osobama. Svaki muškarac koji na okrutan način tuče psa ili druge kućne ljubimce trebao bi biti smatran potencijalnim nasilnikom prema partnerici.

Umanjivanje vlastite nasilnosti: Nasilnici često poriču svoje nasilno ponašanje ili ga umanjuju, prvenstveno sebi, ali i drugima („Nisam je udario, samo sam je malo gurnuo“). Potiskujući istinu, sami sebe uvjere da je to zaista tako te gube kontakt sa svojom nasilnim ponašanjem, a zatim to uvjerenje dijele sa svojom partnericom i drugim osobama. Nije rijedak slučaj da muškarac udari ženu i dan kasnije gledajući njenu ozljedu pita „Što ti se to dogodilo?“.

Nizak nivo samopoštovanja: Općenito, on se osjeća nemoćan i beskoristan u svijetu i ima nisko mišljenje o samom sebi. To ne mora uvijek biti očito, ali mnogi koji se čine uspješnim mogu gajiti osjećaj uskraćenosti i nezadovoljstva. Oni često napadaju svoje žene kad osjećaju da je njihova muškost ugrožena.

Sklonost kontroli drugih - novca, vremena: Nasilni muškarci vole finansijski kontrolirati svoju partnericu. Oni odlučuju koliko će novaca dobiti i nerijetko navode ženu da mora moliti i za najmanji iznos. Ta ekonomska ovisnost vrlo često priječi žene u njihovoj odluci da napuste nasilnika.

Dvostruka ličnost: U periodima kad nema potrebu za nasilnim ponašanjem muškarac ostavlja dojam prijatnog i šarmantnog čovjeka, osobito prema van. Nerijetko se događa da oni imaju razdoblja kad se ponašaju kao muževi i očevi puni nježnosti i ljubavi, a zatim nastupaju razdoblja kad se pretvaraju u zvijeri. Žene s vremenom razviju predosjećaj za razmjenu tih razdoblja. Nesreća je u tome što se oni u društvu prikazuju kao savršeni partneri i očevi pa kasnije drugi ne vjeruju ženi kad govori o tome kakav je on u stvarnosti.

Kajanje: Uvijek se iznova kaje za onim što je učinio i traži drugu priliku. Redovito obećaje da je to zadnji put, da se neće ponoviti, ali isto tako redovito ponavlja svoje nasilno ponašanje čim ponovo stekne ženino povjerenje.

3.6. Obiteljsko nasilje - Prepoznajete li neke osobine?

Svaku treću ženu na svijetu, i njihovu djecu, pogađa obiteljsko nasilje.

Prepoznajete li osobine nasilnog partnera

- Kontinuirano vrijeđanje, ponižavanje pred drugima ili pak pokazivanje vrlo smirenog ponašanje u prisustvu drugih ljudi, no nasilan je kad nema svjedoka
- Pokušava vas uvjeriti kako ste glupi, bezvrijedni ili ludi ili vam prijeti smještajem u mentalnu instituciju
- Ne dozvoljava vam izlaske i održavanje kontakata s prijateljima i rodbinom
- Konstantno je ljubomoran na sve vama bliske ljude
- On određuje kako ćete izgledati
- Odnosi se prema vama kao seksualnom objektu (tjera vas na seksualne aktivnosti koje ne želite, ozljeđuje vas ili ponižava pomoću seksa)
- Nepredvidljiv je i nagle ćudi
- Razbija stvari ili ih baca prema vama kad je "loše volje"
- Ne dozvoljava vam da se zaposlite, niti vam daje novac
- Uvijek krivi vas (ili druge) za svoje probleme
- Zlostavljao je svoju ženu/curu u prijašnjim vezama
- Prijeti da će ubiti vas ili sebe ako ga ostavite
- Ima nizak prag tolerancije i bilo što može biti povod za fizički napad

Prepoznajete li ponašanje žrtve? Događa li se to vama?

- Bojite se partnerovog bijesa ili ljubomore
- Ne vidate obitelj i prijatelje jer vaš partner to ne odobrava ili jer kaže da vi trebate samo jedno drugo
- Redovito izabirete mjesto izlaska ili druženja sukladno partnerovim željama
- Često mislite kako trebate biti veoma oprezni kako ne bi razljutili partnera
- Koristite alkohol ili droge kako bi pobjegli od realnosti
- Često sumnjate u svoje sposobnosti i osjećate se nemoćnom
- Mislite da je djeci potreban otac ma kakav on bio
- Bojite se osude okoline
- Čini vam se da se život nikada neće promijeniti, da izlaza nema

Živjeti slobodno i bez nasilja ljudsko je pravo!

3.7. Nasilje se može i mora zaustaviti - prijavite nasilje

Ako ste doživjeli nasilje (fizičko, psihičko, seksualno, ekonomsko) ili ga svakodnevno proživljavate - **prijavite nasilje!**

Nazovite policiju pozivom na broj 192 ili nazovite telefonski broj policijske postaje. Možete nazvati i broj 112 i recite što vam se događa i zatražite policijsko postupanje zbog nasilja u obitelji. Ako iz bilo kojeg razloga niste u mogućnosti telefonski prijaviti nasilje možete osobno otići do policijske postaje i to učiniti.

Ukoliko iz nekih razloga osjećate nelagodu, strah, neugodnost od kontaktiranja policije, nasilje možete prijaviti policiji i posredstvom službe socijalne skrbi, zdravstvene ustanove, te drugih nadležnih tijela (obiteljske prevencije i zaštite, odgoja i obrazovanja) i organizacijama civilnog društva koje rade na zaštiti žrtava nasilja.

Važno je znati!

Postupanje policije

Temeljna je dužnost policije prekinuti nasilje i pružiti pomoć žrtvi.

Policijski djelatnik je dužan uzeti vašu izjavu i na zapisnik, uz osobne podatke vas i nasilnika, važno je da policiji pružite/kažete sve važne obavijesti o vašem slučaju. Opišite slučaj nasilja, da li je netko bio prisutan (djeca, susjedi, rodbina i dr.), da li se to već prije događalo, kada i kako, da li i druge vama bliske osobe znaju za te događaje, da li počinitelj sklon nasilju i prema drugim članovima obitelji, da li je prije procesuiran ili kažnjavao za slična djela, posjeduje li oružje, da li je sklon alkoholu ili drogama. Ukoliko imate djecu neizostavno recite da li su i ona bila žrtve nasilja i da li su bili svjedoci nasilja nad vama.

Posjetite liječnika

Ako imate fizičke povrede važno je otići liječniku u neku od zdravstvenih ustanova: bolnicu, privatnu liječničku ordinaciju ili dom zdravlja prema mjestu stanovanja. Nužno je da zaliječite povrede, ali je isto tako važno radi daljnjih sudskih postupaka i procesa dokazivanja dobiti povijest bolesti, tj. potvrdu o povredama. To će vam biti potrebno u koliko se odlučite na privatnu tužbu, prekršajnu prijavu ili prijedlog za progon. Nužno je iskreno reći liječniku da ste povrede zadobili zlostavljanjem, a to bi vas liječnik i sam trebao pitati, no u slučaju da vas ne pita recite sami kako bi se povrede zabilježile u dokumentaciju.

U slučaju seksualnog zlostavljanja trebali biste odmah otići liječniku prije nego što nešto popijete, pojedete i prije pranja. Najbolje bi bilo odmah se javiti na pregled ginekologu i liječniku.

4. Sudjelovanje žetve u svojstvu svjedoka/ oštećenog u sudskom procesu

Kratki podsjetnik s osnovnim pojmovima i smjericama za žrtve nasilja u tijeku sudskog procesa.

Svjedok

Vi kao žrtva obiteljskog nasilja biti ćete **pozvani na sud u svojstvu svjedoka**. Vaša je građanska dužnost svjedočiti te se morate odazvati pozivu na sud. Zakon propisuje posebnu „**blagodat nesvjedočenja**“ uskom krugu rodbine okrivljenog (bračni drug, izvanbračnom partneru, rođaci u uspravnoj lozi, u pobočnoj do drugog stupnja te rođaci po tazbini zaključno s drugim stupnjem)

Ukoliko bi vam svjedočenje predstavljalo izniman napor i nelagodu vi kao žrtva obiteljskog nasilja stoga možete iskoristiti navedenu blagodat te odbiti svjedočenje, ali morate znati koja druga dokazna sredstva stoje sudu na raspolaganju u svrhu dokazivanja čina nasilja (medicinska dokumentacija, izjave svjedoka, očevidaca...), jer **ukoliko ne postoje drugi dokazi** osim vašeg iskaza sud neće moći utvrditi što se dogodilo te će **počinitelja osloboditi zbog nedostatka dokaza**.

Zaštita svjedoka

Odredbe zakona o kaznenom postupku (ZKP) predviđaju zaštitu svjedoka.

Najjednostavnija definicija svjedoka je svjedok osoba različita od okrivljenika, a za koju je vjerojatno da će moći dati obavijesti o činjenicama koje su predmetom utvrđivanja u kaznenom postupku i koju je sud pozvao da o njima da svoj iskaz.

Važan čimbenik u zaštiti svjedoka je obveza čuvanja tajne o svjedoku, isključivanje javnosti s glavne rasprave, ograničenje snimanja rasprave, mjere za održavanje rada u sudnici, određivanje mjera opreza zabrane približavanja i zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom (čl.90 st.2.t.4.ZKP)

Za maloljetne svjedoke ili djecu predviđeni su drugi, posebni načini zaštite vezani uz njihovo ispitivanje.

Oštećena stranka u postupku - žrtva

Kao oštećena stranka u postupku možete angažirati svog odvjetnika, a ukoliko nemate financijskih sredstava možete zatražiti besplatnu pravnu pomoć. Možete koristiti i usluge nevladinih organizacija koje se bave problemima obiteljskog nasilja i imaju volontere ili uposlenike koji vam mogu dati pravni inicijalni savjet i uputiti vas u ostvarivanje vaših prava.

Kao oštećenik/ica, vi imate položaj sudionika u postupku te sve do završetka postupka pred sudom možete staviti zahtjev da sud obveže okrivljenika na naknadu štete koja vam je prouzročena nasiljem. Možete predlagati izvođenje potrebnih dokaza, postavljati pitanja kako okrivljeniku, tako i svjedocima i vještacima.

Važno je naglasiti da na presude sudova bile one optužujuće, oslobađajuće ili odbijajuće, te na izbor i visinu određene sankcije u osuđujućoj presudi, vi kao žrtva i oštećena strana **nemate pravo žalbe**.

Naknada štete za obiteljsko nasilje

Naknadu štete možete ostvariti upućivanjem zahtijeva za naknadu štete (materijalne nastale uništenjem stvari i imovine ili nematerijalne nastale kao rezultat tjelesnog i psihičkog nasilja kroz pretrpljene bolove, strah, uzrokovanu invalidnost, naknadu za tuđu pomoć i njegu...).

Zahtjev možete zatražiti tijekom prekršajnog i kaznenog postupka, a možete ga zatražiti i kasnije u posebnoj građanskoj parnici pred nadležnim općinskim sudom. Prije pokretanja zahtijeva savjetujte se sa stručnom pravnom osobom kako biste razmotrili mogućnosti naplate.

Ne zaboravite

- Vi ste vrijedna osoba i imate pravo na život bez nasilja i omalovažavanja
- Vi niste krivi za to što vam se događa i ne zaslužujete da vas se zlostavlja
- Nasilnik je odgovoran za nasilje koje je izvršio i time je počinio zakonom kažnjivo djelo
- Materijalne stvari su nadoknadive, no vaša sigurnost, osobnost i zdravlje nisu
- Nije u vašem interesu tajiti da vas partner zlostavlja! Recite to drugima! Vodite dnevnik!
- Nemojte vjerovati da ste takvi kakvom vas smatra vaš partner.
- Odgovorni ste samo za svoje postupke, a ne i za postupke vašeg partnera
- Tražite pomoć i dozvolite da vam drugi pomognu. Nitko ne može "raskinuti vezu" umjesto vas ali vam može pružiti podršku u trenucima slabosti.

Prijavite nasilje - jer nitko ne zaslužuje život u nasilju.

5. Zaključci nekih od provedenih istraživanja o stavovima građana o osobnim iskustvima u svojstvu žrtve ili svjedoka u kaznenom postupku i pružanju pomoći i podrške prije, poslje i u tijeku samog procesa.

Istraživanje: Stavovi i iskustva građana o sustavu podrške svjedocima i žrtvama kaznenih djela

Istraživanje se sastoji od dva poglavlja. U prvom poglavlju naglasak istraživanja stavljen je na osobna iskustva ispitanika u svojstvu žrtve te njihovo iskustvo s policijom na tom slučaju u kojem su oni bili žrtve određenog kaznenog djela.

Zaključci istraživanja:

Rezultati istraživanja ukazuju kako je potrebno podići razinu informiranja među građanima općenito o funkcioniranju kaznenopravnog sustava te posebice o specifičnim potrebama i uslugama koje se mogu pružiti građaninu koji je žrtva nekog kaznenog djela.

Građani iskazuju određene sumnje u funkcionalnost kaznenopravnog sustava i razina povjerenja se svakako treba povećati.

Dio građana na kojima je bilo izvršeno kazneno djelo, to djelo uopće nisu prijavili policiji.

Građani koji su imali iskustvo s policijom u trenutku kada su bili žrtve kaznenog djela češće navode negativna iskustva.

Važno je naglasiti kako ne znamo ishod istrage kaznenog djela tako da razlog nezadovoljstva djelom može proizaći iz činjenice da slučaj još uvijek nije riješen ili iz same frustracije ispitanika što je nad njima izvršeno kazneno djelo. Ujedno ne znamo u kojoj mjeri su sami građani upoznati sa svojim pravima te koja očekivanja imaju od policije i samog sustava. Bolji uvid u suradnju policije i žrtve dat će nam druga dva dijela istraživanja.

U budućnosti je prvenstveno potrebno staviti naglasak na informiranje građana o njihovim pravima ukoliko postanu žrtve, na koji način ih mogu ostvariti ta prava te tko im može pomoći u ostvarivanju tih prava.

Uvod i metodologija

Za potrebe projekta Pružanje pomoći u razvijanju sustava podrške svjedocima i žrtvama, provedeno je istraživanje.

Istraživanje je obuhvatilo 27 žrtava obiteljskog nasilja s kojima su provedeni dubinski intervjui, posebno konstruirani za potrebe ispitivanja. Intervjuerke su bile profesionalke s dugogodišnjim iskustvom u području rada s obiteljskim nasiljem koje su za potrebe istraživanja bile dodatno trenirane. Ispitivanje je provedeno tijekom prosinca 2008. godine i siječnja 2009. godine u većim gradovima Hrvatske.

Ukratko, rezultati provedenog istraživanja pokazuju slijedeće:

1. Sudionice istraživanja bile su izložene dugogodišnjem nasilju u obitelji.
2. Većina žrtava navodi da su nasilje doživjele u vrijeme kad je počinitelj bio pod utjecajem alkohola:
3. Većina žrtava doživjela je ili je bila prisutna nasilju kao dijete.
4. Veći broj sudionica istraživanja nije odrastao u obitelji u kojoj je bilo prisutno nasilje.
5. Većina žrtava doživjela je nasilje u obitelji u zadnjih godinu dana.
6. Nasilju su u velikom broju slučajeva bila prisutna djeca.
7. Većina žrtava navodi da nisu ništa mogle učiniti da spriječe izbijanje nasilja.
8. Najčešći počinitelj nasilja u obitelji bio je suprug i većina žrtava je u trenutku izbijanja incidenta živjela s počiniteljem, međutim trenutno ne žive s njim.
9. Žrtve imaju višestruke i brojne posljedice nasilja u obitelji.
10. Zbog psihičkih poteškoća velik broj žrtava uzima lijekove za smirenje.
11. Žrtve navode da su primile intervencije u zajednici koje su im pomogle, ali ne u dovoljnoj mjeri. Ističu nedovoljnu učinkovitost institucija i profesionalaca (u centrima za socijalnu skrb, policiji i pravosuđu) u razumijevanju i borbi protiv obiteljskog nasilja.
12. Protiv počinitelja nasilja u najvećem broju slučajeva pokrenut je prekršajni, odnosno kazneni postupak.
13. Žrtve smatraju da postupak protiv počinitelja nasilja treba pokrenuti službenim putem.
14. Većina počinitelja nasilja kažnjena je za počinjeno djelo, samo u manjem broju slučajeva izrečena im je mjera sigurnosti.

15. Žrtve smatraju da počinitelje nasilja treba uključiti u psihosocijalni tretman.
16. Većina žrtava morala je svjedočiti na sudu i navode da su pri tome bile izložene određenim nelagodama.
17. Ono što im se dogodilo žrtve opisuju kao kazneno djelo, te nedopušteno i protupravno ponašanje i sve (osim jedne) osjećaju se žrtvama obiteljskog nasilja.

Zaključci istraživanja:

Iako je zakonodavstvo učinilo znatan napredak u poboljšanju zaštite žrtava obiteljskog nasilja, osnovni zaključak istraživanja je da je nasilje u obitelji i dalje izražen problem. Pokazalo se da postojeći sustav još uvijek nije dovoljno učinkovit u borbi protiv obiteljskog nasilja, te još uvijek ne osigurava odgovarajuće postupanje sa žrtvama obiteljskog nasilja i ne osigurava u potpunosti potrebne uvjete za ostvarivanje njihovih prava.

Preporuke

1. Potrebno je sustavno i kontinuirano usavršavanje kako profesionalaca tako i drugih osoba koje dolaze u kontakt sa žrtvama obiteljskog nasilja. Dodatna edukacija o problemu nasilja u obitelji unutar struke, te edukacija i upoznavanje djelokruga rada i mogućnosti drugih struka kao i važnosti među-profesionalne suradnje.
2. Od interesa je utvrditi potrebe žrtava i poteškoće na koje nailaze profesionalci u radu sa žrtvama obiteljskog nasilja u okviru primjene zakonodavnog okvira.
3. Potrebno je i dalje raditi na razvoju mreže organizacija koje rade sa žrtvama obiteljskog nasilja kako na lokalnoj tako i na nacionalnoj razini, te i poticati učinkovitiju suradnju stručnjaka iz različitih sustava u rješavanju problema nasilja u obitelji. Osim državnih ustanova i institucija, važno je ne zanemariti ulogu i pomoć nevladinih organizacija.

6. Pružanje pomoći i podrške tijekom sudskog procesa

Žrtva ste teškog kaznenog djela? Pozvani ste svjedočiti na sud?

Biti žrtva ili svjedok često može biti neugodno iskustvo, pogotovo kada imate osjećaj da ste u beznadnoj situaciji. Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama, nevladine udruge i javne institucije ovdje su da bi vam pomogle.

Podršku i pomoć svjedocima i žrtvama pružamo u odjelima na Županijskim sudovima u Zagrebu, Vukovaru, Osijeku, Zadru, Splitu, Sisku ili Rijeci, te na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu. Svrha ureda je olakšati stresne situacije svjedočenja i boravka na sudu. Odjeli pružaju praktične informacije o kaznenim postupcima i pružaju emocionalnu podršku.

Projekt „Potpora razvoju sustava za podršku svjedocima i žrtvama u Republici Hrvatskoj“ provodi Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u suradnji s Ministarstvom pravosuđa u Republici Hrvatskoj.

Što znači biti žrtva ili svjedok?

Tko su žrtve?

Žrtve kaznenog djela su osobe koje zbog počinjenja kaznenog djela trpe fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.

Tko su svjedoci?

Kao svjedoci pozivaju se osobe za koje je vjerojatno da će moći dati obavijesti o kaznenom djelu i počinitelju i o drugim važnim okolnostima. Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, obvezna je i svjedočiti.

Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama

Od 01. svibnja 2008. godine započeli su s radom Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama (do 01.11.2009. pod nazivom Uredi za podršku svjedocima i žrtvama) kao rezultat zajedničkog pilot projekta Ministarstva pravosuđa i Programa Ujedinjenih naroda za razvoj.

Osnovne zadaće Odjela su:

- Pružanje emocionalne podrške svjedocima/oštećenima prije, tijekom i nakon sudskog postupka,
- Pružanje praktičnih informacija svjedocima, oštećenima i članovima njihovih obitelji,
- Standardizacija postupaka/postupanja s oštećenima i svjedocima,
- Odabir, edukacija i koordinacija rada volontera koji pružaju podršku.

Podrška se pruža svjedocima i oštećenima prije, tijekom i nakon dolaska na sud. Već od trenutka primanja poziva svjedok/oštećenik se može obratiti službenicima Ureda putem telefona ili osobno. Po dolasku na sud službenici Odjela i volonteri pričekati će oštećenika/svjedoka na ulazu u zgradu suda. Smjestit će ga u zasebnu čekaonicu koja je namijenjena isključivo njima gdje će im u opuštenoj atmosferi dati odgovore na sva pitanja vezana uz osnove sudskog postupka te objasniti što ih sve čeka u sudnici. U slučaju da svjedok/oštećeni izrazi potrebu, službenik/volonter će ga otpratiti i provesti vrijeme s njim u sudnici. Kada svjedok/oštećenik završi s davanjem iskaza, službenik Odjela, po potrebi, može ga informirati gdje može potražiti stručnu pomoć - psihološko savjetovanje ili sl.

Važno je napomenuti da službenici za podršku kao i volonteri ne daju pravne savjete, niti provode psihološko savjetovanje ili psihoterapiju, ne razgovaraju o sadržaju iskaza svjedoka ili oštećenika.

Bez svjedoka nema pravde!

7. Kontakti koji bi vam mogli biti korisni i potrebni da što bezbolnije proživite iskustvo žrtve ili svjedoka prije, u tijeku procesa i nakon sudskog procesa

Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama

U ZAGREBU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Zagrebu (glavni ured)

Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10 000 Zagreb, soba 84/II

Tel.: 01/4801-062

Fax.: 01/4801-062

e-mail: podrska-svjedocima-zg@pravosudje.hr

Općinski kazneni sud u Zagrebu (podružnica)

Ilica 207, 10 000 Zagreb

Tel.: 01/3477-381

U OSIJEKU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Osijeku

Europska avenija 7, 31 000 Osijek, soba 35

Tel.: 031/228 500

e-mail: podrska-svjedocima@zsos.pravosudje.hr

U VUKOVARU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Vukovaru

Županijska 33, 32000 Vukovar

Tel: 032/452-529

Fax.: 032/452-529

e-mail: podrska-svjedocima-vu@pravosudje.hr

U ZADRU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Zadaru

Adresa: Borelli 9, 23 000 Zadar

Tel.: 023/203-640

Fax: 023/203-641

e-mail: podrska-svjedocima@pravosudje.hr

U SPLITU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Splitu

Županijski sud u Splitu

Gundulićeva 29a

Tel: 021/387-543

Fax: 021/387-660

e-mail: podrska-svjedocima-st@pravosudje.hr

U SISKU

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Sisku

Županijski sud u Sisku

Trg Lj. Posavskog 5

Tel: 044/525-731

Fax: 044/811-755

U RIJECI

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama Županijski sud u Rijeci

Županijski sud u Rijeci

Žrtava fašizma 7

Tel: 051/355-645

Fax: 051/355-645

e-mail: podrska-svjedocima-ri@pravosudje.hr

Ako ne živite u Zagrebu, Osijeku, Vukovaru, Zadru, Splitu, Sisku ili Rijeci? Možete ih kontaktirati na gore navedene kontakte.

Zaštite žrtava nasilja.

**Pomoć, podrška, zaštita, informacija,
savjetovanje za žrtve nasilja**

Mnoge nevladine udruge i javne institucije u Republici Hrvatskoj pomažu žrtvama u suočavanju s psihološkim, emotivnim, socijalnim i praktičnim gubitcima, pružajući emocionalnu i/ili praktičnu pomoć, zaštitu, savjete i informacije.

Centar za socijalnu skrb Đurđevac

Gajeva 6, 48350 Đurđevac
Tel: 048/812-103

Obiteljski centar Koprivničko - križevačke županije

Ulica braće Radića 7, 48000 Koprivnica
Tel: 048/641-272
E-mail: info@obiteljskicentarkc.hr
www.obiteljskicentarkc.hr

Bjelovarsko - bilogorska županija**Centar za socijalnu skrb Bjelovar**

J. J. Strossmayera 2, 43000 Bjelovar
Tel: 043/247-260, 043/247-270

Centar za socijalnu skrb Čazma

Trg Čazmanskog kaptola 6, 43240 Čazma
Tel: 043/771-020

Centar za socijalnu skrb Daruvar

Nikole Tesle bb, 43500 Daruvar
Tel: 043/331-868; 043/331-083

Podružnica Grubišno Polje

M. A. Reljkovića 26, 43290 Grubišno Polje
Tel: 043/485-179

Centar za socijalnu skrb Garešnica

Vladimira Nazora 13, 43280 Garešnica
Tel: 043/531-189

Obiteljski centar Bjelovarsko - bilogorske županije

Masarykova 8, PP 126, 43000 Bjelovar
Tel: 043/277-060
E-mail: obiteljski.centar@oc-bbz.hr
www.oc-bbz.hr

Virovitičko - podravska županija**Centar za socijalnu skrb Virovitica**

Vladimira Nazora 2, 33000 Virovitica
Tel: 033/721-530, 033/722-834

Podružnica Pitomača

Trg kralja Tomislava bb, 33405 Pitomača
Tel: 033/783-045

Centar za socijalnu skrb Slatina

Vladimira Nazora 5/1, 33516 Slatina
Tel: 033/551-158, 033/401-385

Podružnica Orahovica

Kralja Zvonimira 51, 33515 Orahovica
Tel: 033/673-735; 033/674-495

Obiteljski centar Virovitičko-podravске županije

Trg kralja Zvonimira 2, 33000 Virovitica
Tel: 033/800-055
E-mail: obiteljski.centar.viroviticcko-podravске.zupanije@vt.t-com.hr
www.obiteljskicentar.hr

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Preobraženska 4, 10000 Zagreb
Tel: 01/48 48-100
E-mail: ravnopravnost@prs.hr
www.prs.hr

Pravobraniteljica za djecu

Teslina 10, 10000 Zagreb
Tel: 01/4929-669
E-mail: info@dijete.hr
www.dijete.hr

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom

Savska cesta 41/3, 10 000 Zagreb
Tel: 01/6102-170
E-mail: ured@posi.hr
www.posi.hr

Pučki pravobranitelj

Opatička 4, 10000 Zagreb
Tel: 01/4851-855
E-mail: ombudsman@ombudsman.hr
www.ombudsman.hr

**Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
Mesnička 23, 10000 Zagreb**

Tel: 01/6303-090; 01/6303-038, 01/6303-266
E-mail: ured.ravnopravnost@vlada.hr
www.ured-ravnopravnost.hr

Ured za ljudska prava Vlade RH

Trg maršala Tita 8, 10000 Zagreb
Tel: 01/4877-660
E-mail: lmaderic@ljudskaprava-vladarh.hr
www.ljudskaprava-vladarh.hr

8. Nevladine udruge i javne institucije koje pružaju pomoć žrtvama nasilja

Osječko-baranjska županija

Centar za socijalnu skrb Osijek
Ivana Gundulića 22, 31 000 Osijek
Tel: 031/212-400

Centar za socijalnu skrb Beli Manastir
Kralja Tomislava 3, 31300 Beli Manastir
Tel: 031/705-155

Centar za socijalnu skrb Donji Miholjac
Vukovarska 7, 31540 Donji Miholjac
Tel: 031/631-525

Centar za socijalnu skrb Đakovo
Petra Preradovića 2a, 31400 Đakovo
Tel: 031/813-331; 031/812-152

Centar za socijalnu skrb Našice
Pejačevićev trg 8, 34500 Našice
Tel: 031/617-191; 031/613-411

Centar za socijalnu skrb Valpovo
Matije Gupca 11, 31550 Valpovo
Tel: 031/651-123; 031/651-920

Vukovarsko-srijemska županija

Centar za socijalnu skrb Vinkovci
Duga ulica 2, 32000 Vinkovci
Tel: 032/332-315; 032/331-161; 032/332-478

Centar za socijalnu skrb Vukovar
Županijska 13, 32 010 Vukovar, p.p. 77
Tel: 032/450-922; 032/450-920

Centar za socijalnu skrb Županja
Dr. Franje Račkog 30c, 32270 Županja
Tel: 032/831-328; 032/832-160

Obiteljski centar Vukovarsko-srijemske županije

Šetalšte Dioniza Švagelja 2, Vinkovci
Tel: 032/336-082
E-mail: obiteljski-centar@vk.t-com.hr
www.obiteljskicentar-vs.hr

Brodsko - posavska županija

Centar za socijalnu skrb Slavonski Brod
Naselje Slavonija I bb, 35000 Sl. Brod
Tel: 035/213-700

Centar za socijalnu skrb Nova Gradiška
Karla Dienesha 4/1, 35400 N. Gradiška
Tel: 035/362-611, 035/361-134

Požeško - slavonska županija

Centar za socijalnu skrb Požega
Filipa Potrebiće 2, 34300 Požega
Tel: 034/273-807

Centar za socijalnu skrb Pakrac
Petra Preradovića 1, 34550 Pakrac
Tel: 034/411-546

Obiteljski centar Požeško - slavonske županije
Vukovarska 14, 34000 Požega

Koprivničko - križevačka županija

Centar za socijalnu skrb Koprivnica
Trg Eugena Kumičića 2, 48000 Koprivnica
Tel: 048/642-247, 048/642-248, 048/222-560

Centar za socijalnu skrb Križevci
Bana Josipa Jelačića 5, 48260 Križevci
Tel: 048/711-710, 048/711-730

Nevladine udruge i organizacije

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek

Trg A. Šenoae 1, 31 000 Osijek
Tel: 031 206 886
E-mail: centar-za-mir@centar-za-mir.hr
www.centar-za-mir.hr

Udruga žena Dalj

Bana J. Jelačića 12, 31226 Dalj
Tel: 031/591-053
E-mail: vtatomir@inet.hr

Centar za profesionalnu rehabilitaciju / Sklonište za žrtve obiteljskog nasilja

T. Smičiklasa 2, 31000 Osijek
Tel/fax: 031/208-308
E-mail: cpr@cpr.hr
www.cpr.hr

Ženska udruga "Izvor" Tenja

V. Mačeka 20, 31207 Tenja
Tel: 031/290-433
SOS Tel: 0800 200 151
E-mail: zenska.udruga.izvor@inet.hr
www.inet.hr/~izvor_os

"Sunce" - Društvo za psihološku pomoć

Waldingerova 11, 31000 Osijek
Tel: 031 368 888
E-mail: sunce@os.t-com.hr

Centar za razvoj demokracije - CERD

Kraj sv. Marije 1, 21000 Split
Tel: 021/ 468941
E-mail: cerd-demos@inet.hr

Udruga "MiRTa" Split

Kraj Sv. Marije 1/III, 21000 Split
Tel: 021 360-076
E-mail: mirta@mirta.hr
www.mirta.hr

Udruga žena Vukovar

Brune Bušića 74, 32010 Vukovar
Tel: 032/424-880
SOS Tel: 032/421-191
E-mail: udruga-zena-vukovar@vk.t-com.hr
www.udzvu.org

Sigurna kuća Vukovar

PP. 80, 32000 Vukovar
E-mail: b.a.b.e@vu.t-com.hr

Udruga volontera za podršku žrtvama i

svjedocima u sudskim postupcima
J. J. Strossmayera 25, 32000 Vukovar
Tel: 032 452 529
E-mail: volonterivu@zsvu.pravosudje.hr
www.volonterinasudu.hr/web/

Udruga Prospero

Ulica hrvatskog proljeća 3, 23440 Gračac
Tel: 023 773-384
E-mail: prospero@zamir.net
www.udruga-prosporo.hr

Caritas Zadar - Obiteljsko savjetovalište

Franje Tuđmana 24/0
Tel: 023/314-225

Udruga za pomoć ženi i djetetu „Duga“

Ivana Gundulića 2D, 23000 Zadar
Tel: 023/332-059
E-mail: duga.zd@zd.t-com.hr
www.duga-zadar.hr

Centar za alkoholizam i druge ovisnosti u bolnici Vrapce

Bolnička 32, 10000 Zagreb
Tel: 01 3780 780

Centar za prevenciju ovisnosti grada Zagreba i savjetovalište

Park prijateljstva 1, 10000 Zagreb
Tel: 01/3830-066
www.sigmacentar.hr/broj3/strana2.html

Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava
Antuna Bauera 4, 10000 Zagreb
Tel: 01 4613630
Email: hho@hho.hr
www.hho.hr

CESI-Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4, 10000 Zagreb
Tel: 01 24 22 800
E-mail: cesi@zamir.net
www.cesi.hr

Grupa za ženska ljudska prava B.a.B.e.
Ilica 16, 10000 Zagreb
Tel: 01/4663-666
E-mail: babe@babe.hr
www.babe.hr

Ženska soba - Centar za seksualna prava - Centar za žrtve seksualnog nasilja
Maksimirska 51 a, 10 000 Zagreb
Tel: 01/6119-174
E-mail: zenska.soba@zamir.net
www.zenskasoba.hr

Autonomna ženska kuća Zagreb
P. P. 19 10 001 Zagreb
Tel: 0800 5544
E-mail: azkz@zamir.net
www.azkz.net

Caritas Zagrebačke Županije - Sklonište za žrtve nasilja u obitelji
Kaptol 31, 10000 Zagreb
Tel: 01/4817-716 (uprava)
Tel: 01/3668-824 (socijalna služba)

Dom za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji „Duga-Zagreb“
P.P. 133, 10001 Zagreb
Tel: 01/3831-770
E-mail: info@duga-zagreb.hr
www.duga-zagreb.hr

Hrabri telefon - telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu - Zagreb
Tel: 0800 800
E-mail: info@hrabritelefon.hr
www.hrabritelefon.hr

Ženska pomoć sada - SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilje
Tel/Fax: 01/4655-222
www.zenskapomocsada.hr

Centar za žene žrtve rata - Kuća ROSA
Kralja Držislava 2, 10000 Zagreb
Tel: 01/4551-142
E-mail: cenzena@zamir.net
www.czzzr.hr

Savjetovalište za hrvatske branitelje iz domovinskog rata grada Zagreba
Tel: 01/6102-820
www.dobri-dom.hr/savjeti.php

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba
Tel: 01/3457-518
www.poliklinika-djeca.hr

Društvo za psihološku pomoć
Ulica Kneza Mislava 11, 10000 Zagreb
Tel: 01/4621-554
www.dpp.hr

Udruga Plavi telefon Zagreb
Ilica 36, 10000 Zagreb
Tel: 01 48 31 677
E-mail: plavi-telefon@zg.t-com.hr
www.plavi-telefon.hr

Psihološki centar Tesa - Telefonsko psihološko savjetovanje
Tel: 01 4828 888
www.tesa.hr

Hrvatski crveni križ
Ulica crvenog križa 14-16, 10000 Zagreb
Tel: 01/4655-814
E-mail: redcross@hck.hr
www.hck.hr

Udruga Brod grupa za ženska i ljudska prava - Slavonski Brod
Petra Krešimira IV 47, 35000 Slavonski Brod
Tel: 035/449-180
email: udruga-brod@sb.htnet.hr
www.udruga-brod.hr

Caritasov dom za žene i djecu - žrtve
obiteljskog nasilja Rijeka
P. P. 76, 51000 Rijeka
Tel: 051/672-607
SOS Tel: 0800 200 137
E-mail: suzana.samardzic@ri.t-com.hr
www.sv-ana.org

Caritas biskupije Đakovo - Savjetovalište za žrtve obiteljskog nasilja
Eugena Kumičića 14, 35000 Slavonski Brod
Tel: 035/416-116
E-mail: caritas-savjetovaliste@sb.t-com.hr

Centar za žene Adela
S. S. Kranjčevića 6, 44000 Sisak
SOS Tel: 044/888-888
E-mail: centar.za.zene.adela@sk.t-com.hr
www.centar-adela.org

Dom za žrtve obiteljskog nasilja - "Utočište
Sveti Nikola" Varaždin
P.P. 80, 42000 Varaždin
Tel: 042/234-050

„Iris“ - Udruga za zaštitu žena i djece žrtava obiteljskog nasilja - Sklonište za žrtve obiteljskog nasilja Bjelovar
P.P. 48, 43000 Bjelovar
Tel: 043 252114
E-mail: udruga.iris@bj.t-com.hr

Sigurna kuća Istra
Tel: 052 500 148
E-mail: sigurna.kuca.istra@inet.hr
www.sigurnakucaistra.hr

SOS telefon Pula
Tel: 0800 84 84

SOS telefon - Grad Rijeka, udruga za pomoć žrtvama nasilja
P.P. 61, 51000 Rijeka
Tel: 051/211-888
E-mail: info@sos-telefon.hr
www.sos-telefon.hr

S.O.S. telefon - Poziv u pomoć - Virovitica
Trg fra Bonifacija Gerbera bb, 33000 Virovitica
Tel: 033/721-500
E-mail: info@sosvt.hr
www.sosvt.hr

Ženska grupa Karlovac "Korak"
V. Mačeka 6/II, 47000 Karlovac
Tel: 047/600-392
SOS Tel: 047/655-925
E-mail: zeka@ka.t-com.hr
www.grupakorak.hr

Udruga za zaštitu obitelji, Rijeka - U.Z.O.R.
Blaža Polića 2/1, p.p. 154, 51000 Rijeka
Tel: 051/673-649
SOS Tel: 0800 333 883

Udruga žena "Hera" Križevci - SOS telefon i Savjetovalište za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja
Ivana Zakmardija Dijanovečkog 5, 48260 Križevci
SOS Tel: 048/711-077
Savjetovalište Tel: 048/271-335

9. Literatura

1. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji
2. Zakon o kaznenom postupku
3. Kazneni zakon
4. Zakon o zaštiti svjedoka
5. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2011-2016
6. Pavleković G., Ajduković M., Mamula M.: Nasilje nad ženom u obitelji: osobni, obiteljski ili javnozdravstveni problem? U: Ajduković M., Pavleković G. (ur) Nasilje nad ženom u obitelji, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, 2004.
7. Kolesarić D, Hečimović I: Vodič kroz pravo na život bez nasilja, S.O.S. Telefon - poziv u pomoć, Virovitica, 2010
8. Izvještaj "Stavovi i iskustva građana o sustavu podrške svjedocima i žrtvama kaznenih djela", UNDP Hrvatska, Agencija Puls
9. Izvještaj "Žrtve obiteljskog nasilja", UNDP, Zagreb, 2009., dr. sc. Radoljka Kraljević
10. www.pravosudje.hr
11. www.virovitica.net
12. zrtveisvjedoci.pravosudje.hr

Bilješke

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

S.O.S. telefon - POZIV U POMOĆ

033 721 500

Virovitica

www.sosvt.hr

ISBN 978-953-56062-1-5

9 789535 160621 5